

MLADIKA

maj 2006
cena 3,00 €

1956 • 50 LET • 2006

Štev. 4

UVODNIK

Priložnost za
novo politiko

10-letnica

Slovenskega zamejskega numizmatičnega
društva J.V. Valvasorja

INTERVJU

Lučka Peterlin Susič

Gledališki vrtiljak

LITERATURA

Manka Kremenšek Križman

Zmenek

Priložnost za novo politiko	1
Vladimir Kos: Pomladni tekst, ki se spreminja v pesem	2
Anka Petričević: Iz zbirke »Moj večni Ocean«	3
Manka Kremenšek Križman: Zmenek	8
Vladimir Kos: Neke vrste avreóla . .	9
Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da	11
M. Žitnik: Čarodejke (IXL.)	12
Pod črto: Polemika Rupel – Pahor	13
Peter Merku: Iz spominov na starše (L.)	14
Intervju: Gledališki vrtljak	16
Pod črto: Odmevi	18
Tomaž Simčič: Italijanske politične volitve in katoličani	20
Vladimir Kos: Zlati kelih molka . .	21
Intervju: Razprti svetovi	22
Mitja Petaros: 10-letnica društva J. V. Valvasorja	23
Ciril Velkovich: Moji vzorniki	25
Antena	26
Ocene:	
Knjige: Rebulov najnovejši roman (M. M. Ž.); Majda Artač Sturman: Svilena pesem@2004.si (V. Purič); Cultura Slovena nel Goriziano (T. Simčič); Andreja Klasinc Škofljanec: Vodnik po arhivskem gradivu Studia Slovenica (J. Rosa); Kulturna dediščina ob Slomškovi planinski poti (C. Velkovich); Bosworthova knjiga o Mussolinijevi Italiji (P. Klopčič)	31
Knjižnica Dušana Černeta (66) . . .	35

Na platnicah:

Simpozij; Listnica uprave; Za smeh in
dobro voljo

Priloga: RAST 3 - 2006

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
tel. 040-3480818; fax 040-633307

urednistvo@mladika.com

Oblikovanje: Matej Susič

Izdaja: Mladika z.z. o.z.
Reg. na sodišču v Trstu št.193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane 3,00 €. Celoletna naročnina za Italijo 24,00 €; nakazati na poštni tekoči račun 11131331 – Mladika - Trst. Letna naročnina za Slovenijo in druge države 25,00 € (ali enakovreden znesek v tuji valuti), po letalski pošti 30,00 €.

Tisk: Graphart srl - Trst

IZHAJA DESETEKRAT V LETU LETO L.

Simpozij ob 30-letnici smrti Jožeta Peterlina

Simpozij je bil mnogo več kot zgolj oddolžitve ali poklon možu, ki je dal velik in otipljiv, še danes viden doprinos za obnovo in rast kulturnega in družbenega življenja tržaških Slovencev po drugi svetovni vojni. V Peterlinovi dvorani Slovenske prosvete so v petek 19.maja zbrani kulturniki in bivši sodelavci, prijatelji, učenci Jožeta Peterlina osvetlili nelahke razmere, v katerih je deloval ta veliki pričevalec slovenske prisotnosti v Trstu, orisali njegovo mnogostransko delo v korist manjšinske skupnosti na šolskem, gledališkem, založniškem in društvenem področju, začevši z vpisovanjem v obnovljene slovenske šole, slovenskimi večeri, tabori, gledališkimi nastopi in kritikami, Radijskim odrom, sodelovanjem s Koroško, Mlado setvijo in Mladiko, vse do dela z mladimi, s srečanji za izobražence in končno do Drage in njenega vzpona, s katerim so študijski dnevi odločno prerasli manjšinski okvir in postali pomembni za ves slovenski prostor.

Simpozij je pomagal priklicati iz spomina lik strpnega in dialoškega človeka, neutrudnega delavca, ki je v težkih časih polnih tveganja in negotovosti, bil sposoben speljati daljnosežne in zahtevne pobude. Kako so bile njegove ideje in zamisli dobre in utemeljene, priča ugotovitev, da vse, v eni ali drugi obliki, še danes opravljajo svojo vlogo v obrambo trajnih vrednot in v korist ljudstva.

*Slovensko usodo
krojimo usi...*
Jože Peterlin

Peterlinovemu simpoziju bo Mladika posvetila več prostora v svoji prihodnji številki.

SLIKA NA PLATNICI: Jurjevanje je poleg poletnih taborov najpomembnejši dogodek v skavtskem celoletnem delovanju. Letošnje jurjevanje je bilo v Prečniku 23. aprila. Ob tej priložnosti so z obljubami sprejeli med skavte najmlajše, ki jih vidimo na posnetku (foto Martin Maver).

UREDNIŠKI ODBOR: Jadranka Cergol, Liljana Filipčič, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša Martelanc, Sergij Pahor, Mitja Petaros, Nadia Roncelli, Matjaž Rustja, Tomaž Simčič, Breda Susič, Neva Zaghet, Zora Tavčar in Ivan Žerjal.

SVET REVIJE: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Peter Černic, Marija Česčut, Danilo Čotar, Diomira Fabjan Bajc, Ivo Kerže, Lučka Kremžar De Luisa, Sara Magliacane, Peter Močnik, Aleksander Mužina, Milan Nemas, Adrijan Pahor, Štefan Pahor, Bruna Pertot, Marijan Pertot, Ivan Peterlin, Alojz Rebul, Peter Rustja, Ester Sferco, Marko Tavčar, Andrej Zaghet, Edvard Žerjal in člani uredniškega odbora.

Priložnost za novo politiko

Italija je na nedavnih parlamentarnih volitvah obrnila stran. Zmaga levosredinske koalicije Romana Prodi je bila sicer zelo tesna, a je vendarle bila, tako da ima sedaj leva sredina vse možnosti, da s svojo vlado začne upravljati italijansko baroko, ki se po petih letih Berlusconijeve vladavine nahaja v ne ravno zavidiljivem položaju. Vprašljive gospodarske in družbene reforme, niti toliko prikrita protievropskost (tudi v smislu nasprotovanja skupni valuti evro, čeprav je prav le-ta Italijo rešila pred bankrotom) in naslanjanje na Združene države Amerike, nadutost, prostaštvo in iskanje sovražnika za vsako ceno ter nenazadnje izdajanje zakonov, namenjenih izključno reševanju sodnih težav predsednika vlade in nekaterih njegovih najožjih sodelavcev, vse to je dodobra omajalo ugled Italije v Evropi in svetu, kar se je dobro pokazalo ravno pri glasovanju Italijanov po svetu, ki so v veliki večini podprli levosredinsko opozicijo. Spričo vsega tega ni čudno, da dobršen del italijanskega prebivalstva pričakuje od nove vlade drugačno, novo politiko, ki ne bo temeljila le na obljubah in na sebičnem iskanju osebnih koristi oz. na reševanju osebnih težav preko zakonov ad hoc.

Polni pričakovanj smo tudi Slovenci v Italiji, ki se moramo poleg splošnih ukvarjati tudi z našimi specifičnimi problemi. Berlusconijska vlada je namreč zadnjih pet let dosledno zavračala izvajanje zaščitnega zakona, ki je v tem obdobju bil mrtva črka na papirju. Vlada Romana Prodi ima tako priložnost, da se predstavi z novo politiko tudi naši narodni skupnosti. Zdaj namreč ni več izgovorov, napočil je čas uresničevanja zaščitnega zakona in odpravljanja nekaterih ovir, ki jih je prejšnja desnosredinska vlada postavljala manjšini. Med prednostnimi nalogami so gotovo dokončno sprejetje seznama občin, kjer naj se izvaja zaščita - in to brez ovinkarjenj in pogojevanja - ustanovitev slovenske sekcije pri tržaškem konservatoriju in priznanje reprezentativnosti slovenskega zamejskega šolskega sindikata. Pričakujemo tudi ukrepanje proti tistim članom paritetnega odbora, ki so se v preteklosti proslavili z načrtno odsotnostjo na sejah, kar je povzročalo nesklepčnost odbora in neodločanje. Če bo prišlo do novega volilnega zakona za parlament, naj se slovenski narodni skupnosti zjamči zastopstvo, da ne bo izvolitev slovenskega parlamentarca vsakokrat odvisna od interesov in muh italijanskih vsedržavnih političnih strank. Nenazadnje pa naj nova italijanska vlada prekliče nesrečni in zloglasni odlok nekdanjega notranjega ministra Scajole o uvajanju enojezičnih osebnih izkaznic v dvojezičnih občinah na Tržaškem, kjer so dvojezične izkaznice predvidene na podlagi Londonskega memoranduma. Preklic bi predstavljal tudi prijateljsko dejanje do Slovenije, ki je naslednica Jugoslavije kot podpisnice tistega sporazuma. Nasploh se morajo odnosi med Italijo in Slovenijo postaviti na novo, drugačno raven. Nedopustno je, da se italijanski zunanji minister kar nekaj let ni pojavil v Ljubljani.

Priložnost za novo politiko se ponuja tudi na krajevni ravni. Potrditev levosredinske uprave na goriški pokrajini in ponovna osvojitev tržaške pokrajine in občine Milje s strani leve sredine bosta verjetno vplivali tudi na zadržanje tržaške občine, ki jo bo

(dalje na naslednji strani) ➡

MLADIKA • maj 2006

naslednjih pet let še vedno vodila desnica z županom Dipiazza na čelu. Spričo dejstva, da jo sedaj skoraj popolnoma obkrožajo uprave nasprotnne politične barve (od občin preko pokrajine in dežele do državne vlade) in tega, da bo zaradi osebnega uspeha in drugega mandata tržaški župan verjetno bolj avtonomen od desnih političnih strank kot prej, lahko pričakujemo bolj previdno obnašanje in manj protislovensko zadržanje. Od potrjenih oz. novoizvoljenih levosredinskih uprav na tržaški in goriški pokrajini in miljski občini pa upravičeno pričakujemo nov, drugačen in boljši odnos do manjšinske problematike. Nedavno oblikovanje tržaškega in goriškega pokrajinskega odbora daje upati, da se gre v pravo smer, čeprav tudi tu brez večjih ali manjših polemik ni šlo, te pa so zadevale skoraj izključno slovenske politične komponente, kar je stara zgodba in kar je do neke mere naveličalo tudi predsednika obeh pokrajinskih uprav.

Zato je volilni izid tudi priložnost, da se nova politika uveljavi tudi v naši narodni skupnosti. V tržaški pokrajinski svet je bilo na primer izvoljenih kar osem Slovencev, kar

pomeni tretjina vseh članov sveta: to je lahko izjemna moč, če se smotrno zagrajo karte, ki so na razpolago. To terja od naše skupnosti osvoboditev od starih kalupov, ki izvirajo iz polpretekle zgodovine in tudi danes pogojujejo odnose med žal preštevilnimi političnimi komponentami Slovencev v Italiji.

Ker smo že pri komponentah, je treba omeniti tisto, ki ima za svoje vodilo samostojno politično nastopanje. Stranka Slovenske skupnosti je na zadnjih volitvah nasplošno beležila lep uspeh, ki se je pokazal zlasti na Tržaškem: v vseh izvoljenih telesih, tudi v mestnem središču, je ohranila svoje predstavnike, ponekod se je njihovo število še povečalo, kandidati, ki so bili izraz SSK, pa glede preferenc povsod prednjačijo. Tudi tu pa je treba zabeležiti črni piki: po dolgih letih ne bo predstavnika SSK v goriškem pokrajinskem svetu, čeprav je strankin kandidat prejel v svojem okrožju izjemno veliko število preferenc, a kaj, ko so se tam (naključno?) pojavili tudi drugi slovenski kandidati, izraz drugih strank. Gre za rano, ki bo še krvavela in ki gotovo ne bo prispevala k jasnosti odnosov znotraj manjšinske politike. Na Tržaškem pa bi stranka lahko podvojila svoje predstavnštvo v tržaškem pokrajinskem svetu, a ji to ni uspelo. Šlo je pravzaprav za odmevno ne-izvolitev, saj je zunaj sveta ostal v bistvu najpomembnejši kandidat stranke, se pravi njen pokrajinski tajnik. Tudi nad tem bi se bilo treba zamisliti.

Vladimir Kos

Pomladni tekst, ki se spreminja v pesem

*Še zmeraj vrača se med nas na svetu,
čeprav v Nebesih je, in prav zato:
Njegov je ptič, Njegove zvezde, cvet,
Njegov je spev dreves v pomladnem gozdu.*

*Prav vse Ti je mogoče, o Ljubezen!
V preprostem tabernaklju si navzoč,
prav takšen, kot si Kralj Nebes,
kot Hostija nas obiskáti hočeš.*

*Tako srečavamo se kot pri mizi -
tako nas ni vstajenjske slave strah.
In zmeraj več nebeških je deviz
pripravljenih, ko nam telo bo v prahu.*

*Prijatelj si, najboljši, najzvestejši!
In poln presenečenj, Človek-Bog,
ljubečih, onstran ozkih, zemskih mej ...
Preskúsite Ga - Zanj ne bo nadloga.*

Anka Petričević

Iz zbirke "Moj večni Ocean"

Pesnica Anka Petričević je redovnica klarisa in živi v Splitu. Pesmi, ki jih objavljamo, so iz njene zadnje pesniške zbirke "Moj večni Ocean" (Split 2002). Pesnica je doslej izdala 16 pesniških zbirk, več knjig esejev, meditativne molitve, dve knjigi avtobiografske proze, knjigo intervjujev. Je tudi slikarka in galerija Široki Brijeg je po razstavi izdala monografijo njenih likovnih del. Izdala je tudi kaseto "Bog je ljubav", letos, ob 750 letnici smrti sv. Klare, pa dramolet "Zaročenka kralja Slave", ki ga odlikuje izvirna zamisel in izpeljava.

M. S.

KRONOS ŠTEJE...

Kronos šteje svoje dni in leta,
jaz pa sem že zdavnaj
na mejah Tvoje Večnosti
in zame čas ne obstaja
niti me ne vleče
v vrtinec svoj.

Obstaja le l j u b e z e n
brez časov in meja...
ki me vodi,
ki me vodi -
v Tvoj objem.

VSAKOKRAT...

Vsakokrat, ko se mi solza
utrne z oči,
kot da se utrga cvet
za cvetom...

In drug za drugim padajo
v vodo
in skupaj z lokvanji
plavajo po površini reke.

O, kako bo dišeče, mehko in blago
ležišče
pripravljeno za Ofelijo!

PREDEN ODIDEM...

Preden odidem
Te lahko ovenčam
z venčkom malih srčkov,
ki sem jih nekoč
vzneseno trgala
in nizala v ogrlico,
noseč jo okoli svojega vratu?

Preden odidem,
Ti lahko okrasim dušo
z venčkom malih srčkov...?

Ker me kliče Sonce...

Ono že plameni od rdečega žarka -
i n z l a t a.

JE NEKDO

1.

Ovijaš me z zvoki mnogih skrivnosti.
 Ali je potrebno, da razumem
 Tvoj govor
 in prepoznam Tvoj glas,
 ko mi srce napolnjuje
 Tvoja ljubezen?

2.

Iščem Te po vseh razpotjih,
 po vseh stezah
 svojega bitja

in kličem z vse bolj močnim
 in žalostnim glasom.

Ni Te...

Prihaja pa noč...

Kako bom mogla brez Tebe-
 na daljno pot?

3.

Pusti me, da izjokam
 vsa svoja trpljenja,
 vso človeško bolečino.
 Ali Te bo doklical in našel
 moj krik iz globine?

4.

Moja pot je utrudljiva in težka
 in jaz želim, da zaspim:
 v neki cvetni oazi
 pri bistrem izviru.

Ti pa mi ne dovoliš stati,
 Ti pa mi ne dovoliš počivati.

Ali bom vzdržala do Horeba?
 Ali bom zagledala

ves Tvoj sijaj?

5.

Moram Te najti
 preden se znoči,
 preden ugasnejo
 vse luči.

Moram Te najti...

Brez Tebe ne morem
 na daljno pot.

6.

Vse človeško trpljenje in beda
 sta oblila mojo dušo
 kot grenke vode,
 kot grenke vode
 velikega morja.
 O, kako naj mirno zaspim?

7.

Dolgo sem čakala na razpotju,
 da bi ugledala Tvoj izmučeni
 lik.
 Čakala sem Te na Tvojem križevem potu.

Čakala z robcem Veronike
 v svojih rokah...

Pridi k meni,
 da Ti obraz, umazan od krvi in solza,
 obrišem,
 da Ti obraz

poljubljam.

8.

Hotela bi biti s Teboj skupni
 Kruh,
 da se mnogim razdaja.
 In ena l j u b e z e n -

za življenje Sveta.

PRIŠEL BOŠ K MENI...

Prišel boš k meni z daljnih obal...

*Priklicala Te bo moja ljubezen
in moje ranjeno srce.*

*Prišel boš z mojih domačih bregov,
poln pomladnih vonjav,
da se razveselim in potolažim
v Tvoji ljubezni.*

*Prišel boš, ker Te čakam,
ker Te čakam
s sijočo solzo v zenici -
ker Te čakam -*

na svoji obali.

V OBSIJANI NOČI

*V obsijani noči
bova šla na plovbo,
ko mesec bo sanjav
in zvezde bodo trosile
srebro
vse do daljnih obal,
kamor je usmerjen najin čoln.*

*Šepetaje bom molila,
ko bom gledala sijaj in lepoto
Tvojih zenic.*

*Ti pa me boš ovil
s svojim objemom
in me pritisnil na svoje srce,
v katerem je zbrana
vsa blaženost -
večnost ljubezni -*

ljubezni brez senc.

ODPLUJVA, MOJ KRMAR

*Odplujva, moj Krmar,
preko obsijane gladine
k drugi Obali,
kjer naju ne bo dosegla
gonja Podzemlja,
kjer Te bom gledala
v Tvoji krasoti
in Te ljubila brez premora -*

*ob sončnih izvirih,
ob sončnih izvirih.*

*In stisnil me boš na svoje Srce
kot na mehko ležišče,
polno vonja mandeljevega cveta.*

*In objel me s svojimi rokami,
ne da bi me izpustil
iz svojega objema -*

Ti - bogastvo mojega sveta.

OPASALA TE BOM...

*Opasala Te bom z razkošnim
mavričnim pasom
od konca do kraja Zemlje,
od ene do druge obale,
da se od mene nikdar ne ločiš.*

*Da se bom s Tabo igrala na zemeljskem Krogu,
ustvarjajoč svetove,
sonca in zvezde,
razpletala bajko...*

*O, opasala Te bom z razkošnim
mavričnim pasom,
ki se imenuje Marija...*

Saj imava - Mater.

IN OPAZUJEM...

*In opazujem preko
svoda vržen
prekrasen mavrice lok...*

*Ko se potapljam v molk
in se moje srce pomiri
kot školjka
na dnu svojega morja,*

*ki jo obdajajo korale
rdeče od moje krvi,*

*bo na površini zadrhtel
zvok -*

od sijaja

in Tvoje svetlobe.

O TI, KI SI ME USTVARIL

*O Ti, ki si me ustvaril
in poznaš moje globine
in veš za mojo žejo po ljubezni,
usmili se me,
in pritegni me v svoje tišine
da se odpočijem od svoje bolečine.*

*In da v Tebi in Tvojem izviru,
ki vre z večnimi žuborenji,
pogasim svojo žejo
in svoj nemi krik...*

*Ki se v meni oglašča,
ki v meni ihtiti
in ki me neprestano kliče
v sanjah in resničnosti -*

Tvoj - njegov ljubljani lik.

POTAPLJAM SE V GLOBINE...

*Potapljam se v globine
bistrih voda
in v njih iščem Tvoje oči,
Tvoje oči,
v katerih se zrcali moja duša;*

*v katerih prepoznavam vse svoje
sanjske svetove,
hrepenenja svoja in sanje.*

*O, ne daj, da se vzvalovijo vode
in mi ugrabijo Tvoj lik,
tvoj lik, o Ljubezen -
za katerim v svojih nočeh*

ihtim.

NA MOJI POTI

*Ustavljaš me na moji poti,
da Ti odvezam žalost.*

Luči prižigam v Tvoji duši...

Svetilnik razsvetljuje

N o č .

ALI TE BO SPOZNALO...

*Ali Te bo spoznalo
moje srce,
ali Te bo moglo ljubiti,
ko ga docela z ranami pokriješ?*

*Morda bom z zadnjim vzdihom
klicala
Tvoje ime...*

OŽIVI...

*Oživi s svojo ljubeznijo
vse moje mrtve svetove,
da Te spoznam;*

*Da se Ti nasmehnem
kot svojemu najlepšemu cvetu...*

*In da se s Teboj veselim življenja,
ko se darujem -
s Tvojo ljubeznijo -*

vsemu Svetu.

ODPELJI ME...

*Odpelji me pod belimi jadri
po oceanu
svoje ljubezni.*

*Valovi bodo šumeli s pesmijo
večnih klicev,
medtem ko bodo zvezde otresale
svoj srebrnkasti sij na najine poti
vse do druge obale.*

*Odpelji me,
odpelji me po oceanu svoje ljubezni,*

o, Želja moje duše!

PONOVRNO...

*Ponovno zdraviš moje srce
s svojo navzočnostjo
in ga polniš z nektarjem
svoje čiste ljubezni.*

*In ponovno stopava skupaj
v Svetlobo -*

ponovno se veselim

pod okriljem Tvoje duše.

ČAKAM TE!

*Dolgo Te čakam,
drhtim z listjem brez,
prisluškujem vsakemu šumu
in pričakujem Tvoje korake.*

*In ko o Tebi razmišlja moj um,
po Tebi žeja,
o žeja
moje ranjeno srce.*

HVALA TI...

*Hvala Ti za ta prostor
samote in tišine,
v katerem sem potopljena
v Tvojo Navzočnost,
v Tvojo Krasoto
in Svetlobo;*

*v Tvojo Vseobsežnost,
po kateri sem s Teboj
v vseh prostorih in časih.*

*In delim od Tvoje Polnosti
mir in ljubezen*

Zemlji vsej.

(Pesmi je izbral in prevedel Martin Silvester)

Manka Kremenšek Križman

Zmenek

Druga nagrada za prozo na literarnem natečaju Mladike za leto 2005

Vrata so se sunkoma odprla. Končno. Bila je ona, Bernarda. Visoka, čedna rjavolaska, oblečena po zadnji modi v eleganten, temno-rdeč kostim. S pogledom je preletela podolgovat kavarniški prostor. Ko me je zagledala, mi je z desnico pomahala v pozdrav in hitro stopila proti moji mizi. "Oprosti, spet zamujam. V službi me niso hoteli izpustiti," je rekla zadihano in se mi rahlo nasmejnila, medtem ko je iz torbice jemala škatlico cigaret in srebrn vžigalnik. Nežen oblak parfuma, ki je skupaj z njo sedal na barski stol, draga torbica, ki jo je, potem ko je iz nje vzela cigarete, z malomarno kretnjo potisnila na rob mizice, način, kako si je snela rokavice, kako je prekrizala nogi, kako je pomignila natarkarju in naročila kozarec rdečega vina, ne da bi ga zares pogledala ... vse to se mi je zdelo čarobno. Pomislila sem, da ji zamujanje pravzaprav pristoji, da je del nje in da drugačna ne bi mogla biti. Poudarjalo je njen videz pomembnosti, nepogrešljivosti, prezaposlenosti.

Bernardina zgodba je bila zgodba o uspehu. Dobra služba na ministrstvu, pogosta potovanja v tujino, poroka s tujcem, hiša v mestu, vikend nekje ob morju, po tridesetem otrok. Nikoli nisem slišala, da bi ji v čem spodletelo. Vse, kar je Bernarda bila, je bilo tako zelo drugačno od tega, kar sem bila sama, drugačno od tistega, kar me je obdajalo. Ob njej sem vedno znova dobila občutek, kot bi bilo moje življenje nekako stisnjeno in prazno, kot bi bilo brez sape, brez zanosu.

Vedela sem, da se najini poti, če bi ne bili v sorodu, ne bi nikoli križali. Ne bi bilo zmenkov enkrat na mesec v kateri od ljubljanskih kavarn in ne bi bilo občutka obžalovanja, ko so minili. Začaranost se je razpršila šele, ko sem se v prenapolnjenem avtobusu vračala z najinimi srečanj domov.

Vedela je, kako je z menoj. Vedela je, da bi rada odvrгла svojo kožo kot kakšen plazilec in se izmuznila iz svojega sveta, zato me je vedno znova nago-varjala, naj se vzamem v roke, naj se končno začnem bolj ceniti. Vse lahko spremeniš, če hočeš. Tisto, kar imaš doma, te ni vredno, mi je govorila. Kadar sem bila z njo, sem čutila, da sem se izgubila, da

sem se preveč oddaljila od sanj, ki sem jih imela v mladosti. Kot bi me neznana sila potegnila v kolesje, iz katerega se je bilo nemogoče izvleči. Po končani pedagoški fakulteti sem po spletu naključij pristala v kiosku in prodajala časopise. Poročila sem se s prodajalcem čevljev, rodila dva fanta. To je bilo vse. Samo to. Vse, kar je bilo pravega, kar me je dvigovalo nad moj svet, so bila, tako se mi je zdelo, ta najina srečanja.

Hlepela sem po času, ko sem se lahko vsaj na kratko, za kakšno uro zlila z njo, postala nekdo drug, se preselila v nek čisto drugačen svet od svojega. Srkala sem njeno pripoved, se skozi njene zgodbe plazila v njen dom, používala svetove, skozi katere je potovala, njena srečevanja z ljudmi, ki jih sama ne bom nikoli srečala, ker se je zdelo, da živijo na nekem drugem planetu in so mi zato nedostopni. Tudi danes sem težko čakala na najin zmenek. Že od jutra sem bila nestrpna ...

"Hvala za razglednico. Kako je bilo? Si se končno odločila?" je vprašala in k ustnicam ponesla kozarec cabernet sauvignona. Gledala je nekam mimo mene. V njenem vprašanju sem začutila slabo prikrito ironijo, ki je nisem pričakovala. Zbodlo me je. Bilo je, kot bi me spraševala po nečem nepomembnem, po vremenu, na primer, ali po cenah apartmajev ob obali.

"Lepo je bilo. Niti enkrat ni deževalo. V celem tednu niti enkrat," sem rekla trdo, ne da bi odgovorila na njeno vprašanje. Še vedno je gledala nekam mimo mene. Ozrla sem se, da bi videla, kaj je pritegnilo njeno pozornost. Opazovala je žensko pri sosednji mizi. Lepo, urejeno, na nek način podobno njej, Bernardi. "Jo poznaš?" sem vprašala. "Ja," se je posmejnila, njen obraz se je spačil. "Konkurenca. Kandidira za isto mesto v neki evropski komisiji kot jaz. Ji bom že pokazala ...," mi je odvrnila. V njenem glasu sem začutila sovražnost in odpor. Prese-netilo me je. Take je nisem poznala. Verjetno tudi njej ni lahko, vse te funkcije in odgovornosti, sem jo opravičevala sama pri sebi. Med nama so zazevali trenutki tišine. "No, kako potem? Ga boš končno zapustila?" je vprašala čez čas. Zdaj je gledala narav-

nost vame. Bilo mi je neprijetno. Le kaj naj ji rečem? Morda bi se lahko kako izgovorila, da še ni prišel čas, da moram vse skupaj še enkrat premisliti, da stvari vendar niso tako zelo preproste, kot se zdi. Njen pogled je vrtal. Bil je tiste vrste pogled, ki ni prenesel umika. Počutila sem se negotovo. Kot bi zagrešila nekaj neprimernega, celo grdega, ker sem se odločila drugače, kot je pričakovala. Za trenutek mi je bilo kot takrat ...

Zgodilo se je pred meseci. Pred kioskom se je ustavila neka gospa. Od tam, kjer sem sedela, nisem mogla videti njenega obraza. Videla sem gospejino črno lakasto torbico z zlato zaponko. In videla gospejino roko, ki jo je potegnila iz črne usnjene rokavice. Bila je to negovana, dišeča, s kremami natrta roka z dolgimi, lepo oblikovanimi nohti, ki so bili pobarvani z lakom opečnate barve. Zelo se ji je mudilo. Vedela sem, kdaj se komu mudi. Tudi če nisem videla obrazov ljudi, sem lahko prepoznala njihova razpoloženja. Ženskin glas, ki je zahteval cigarete in neko revijo, je bil hlasten, odrezav. Že ko je naročala, je skozi lino porinila denar. Bilo je pet tisočakov. V blagajni ni bilo drobiža, da bi ji ga vrnila, zato sem vzela svojo denarnico. Ker ni takoj dobila tiste revije, cigaret in preostanka denarja, se je gospa sklonila do reže in me pogledala naravnost v obraz. V njenem pogledu sem začutila sovražnost. "Morali bi početi kaj drugega, karkoli, samo ne tega, kar počnete," je jezno zasikala vame. Njena lepa roka se je v tistem kot kobrini glava pognala skozi režo in pograbila denar, ki sem ga ji medtem položila na razstavljenе časopise. Čeprav sem vedela, da gospa nima prav, sem imela dogodek za znamenje, da si moram najti novo službo. Počutila sem se kot nekdo, ki ni koristen, ki ni sposoben prodajati niti časopisov. Ne, niti tega ne.

Zadrževala sem sapo. V grlu me je stiskalo. Bala sem se spregovoriti. Potem se je kot dolgo zadrževan slap izlilo iz mene. Bernardi sem začela pripovedovati o tem, kako se mi je misel na to, da bi odšla in začela na novo, še pred kratkim zdela privlačna. Vse se mi je zdelo preprosto. "Tako ne morem več naprej," bi mu rekla in odšla. Kratek stavek, hitro izgovorljivo. Potem je napočil večer pred odhodom. Še nikoli v življenju mi ni bilo tako težko kot takrat, ko sem jim rekla, da moram biti nekaj časa sama, da moram proč. On je bil tiho, gledal je v tla, za fanta se je zdelo, da imata preveč opraviti sama s seboj, da bi se ju moj odhod zares dotaknil. Naslednje jutro sem sedla v avto in se odpeljala. Bernardi sem pripovedovala, kako sem ob večerih sedela na skali ob morju v neki istrski vasi in opazovala, kako se

Vladimir Kos

Neke vrste avreóla

(nad državnim
praznikom Slovenije)

*Povem vam, že navájenim na zémľjo,
ki kličemo jo vsi "Slovenija" -
jaz, potepuh tujine, vam povem:
od naše nisem lepše zémľje našel.*

*Saj vem, da so drugje kot sen oblaki,
goré se z njimi pogovarjajo;
in zvezde vezejo s smaragdi mrak,
morjé pojoč hiti v objem obzornic.*

*Saj vem, da še so žametne ravnine,
ki v dneva usedlini bronsno tle;
pragozdi, kjer z lian visi spomin...
safirni morski pladnji s cmoki v ledu...*

*In véndar: neke vrste avreóla
dotika z žarki se Slovenije:
vsi letni časi, malce sreče, bol
se v njih iskré v lastninsko epopejo.*

*Z njo rasli smo, besed nas je učila
za s pravim svetom neposreden stik.
Če bi biló, kot hoče Stvarnik Mil,
bi vsak lahkó s Slovenijo se tikal!*

*Že večkrat so nam vzeti jo hoteli
in skoraj se jim je posrečilo.
K Nepremagljivim nas je On prištel,
ki zémľjo to Slovencem je naklonil.*

*Zemljaki smo, vojaki, diplomati,
in učenjaki, izumitelji.
Vsak narod nudi svetu svoj zaklad.
Glej, pesem se pretaka v naših žilah!*

oranžen grozd večernih oblakov počasi spreminja v rdečega in nato v sivega. Sonce je tonilo v morje in meni se je zdelo, da tonem z njim, da izginjam. Rdeča luna je režala z neba kot kakšna velikanska lubenica, v meni pa se je mukoma razraščalo spoznanje, da ne bom mogla nikoli več začeti na novo. Povedala sem ji, kako sem šla v cerkev na nek koncert in so zvoki padali v prostor mastni in lepljivi in nikakor niso mogli zazveneti, ker se nisem mogla odpreti vsej tisti lepoti. In tudi o tem sem ji pripovedovala, kako so se velikanske gmote časa počasi, prepočasi valile skozi mojo najeto sobico in dnevo in noči ni in ni hotelo biti konec. Ponoči sem zrla v dolge lese-ne deske ladijskega stropa nad seboj, pogled se mi je zapredal v pajčevine po kotih sobe, spanca pa ni bilo od nikoder. Sprva sem mislila, da je tako zaradi vročine, ki je začela popuščati šele po polnoči, potem sem spoznala, da mi nekaj manjka. Vajena sem bila poslušati dihanje ob sebi. Tam pa ... Tam sem bila sama in vse se mi je zdelo ničevno in majhno in nepomembno. Velik nič. Sama sem bila nič. Šele takrat sem se zares, morda prvič v življenju zavedla, da me določajo on in otroka, da me brez njih ni, da je vse iluzija, ker tistega, kar bi pustila za seboj, ne morem izbrisati, nočem izbrisati. Spoznala sem, da je moje mesto ob njih in nikjer drugje. Bernarda se je poigravala z vžigalnikom in me vsake toliko oplazila s pogledom. Ničesar ni rekla.

Ko sem se vrnila domov, me je čakala torta, sem ji govorila. Martin jo je kupil v Sparu. Stal je pred menoj kot velik otrok, videla sem, da mu je nerodno. V rokah je negotovo, kot bi se bal, da bi mu vse skupaj zdrsnilo na tla, držal z belo glazuro prelito torto v plastični škatli in s sijočimi očmi pogledoval zdaj mene, zdaj torto. "Hej, izgleda čisto kul," se je oglasil moj starejši sin in stegnil roki proti očetu, da bi prevzel dragoceno breme. Prinesla sem nož, vilice, krožnike in prtičke. Sedli smo za mizo. Martin je počasi, nerodno odstranil plastični pokrov, ki je bil s kovinskimi sponkami pripet na kartonsko podlogo. Zarezala sem v belo glazuro. Jedli smo molče. Nobeden od mojih treh me ni vprašal ničesar. Le pogledovali so me. Od strani, na skrivaj. To so bili hitri, ukradeni pogledi, čutila sem, da v njih gnezdi ta nelagodje in negotovost. Vedela sem, da se sprašujejo, kako sem se odločila. Sama sebi sem se zdelala umazana. Kako sem sploh lahko kdajkoli pomislila na to, da bi jih zapustila? Če bi se to res zgodilo, bi jim ukradla nekaj, česar ne bi smela, jih na nek način izdala.

Ko sem končala, si je Bernarda prižgala novo cigareto. Gledala sem, kako so njena natančno občrtana usta vsrkala dim in ga čez hip spustila ven. Najprej kolobarček in potem dolg izdih. Medtem, ko je otesala pepel v pepelnik, je vzvišeno in s posmehom rekla: "Kdo bi si mislil, da se boš prodala za

Objava novega javnega ciljnega razpisa za IZBOR IZVIRNEGA SLOVENSKEGA MLADINSKEGA LEPOSLOVNEGA DELA

Ministrstvo za kulturo je danes, 21. 4. 2006, v Uradnem listu RS in na svoji spletni strani www.kultura.gov.si, objavilo novi javni ciljni razpis za izbor kulturnih projektov "*Rastem s knjigo - izvirno slovensko mladinsko leposlovno delo vsakemu sedmošolcu*", ki jih bo v letu 2006 financirala Republika Slovenija iz proračuna, namenjenega za kulturo.

Cilji razpisa so omogočiti dostopnost kakovostne in izvirne mladinske leposlovne literature, šolarje spodbuditi k branju in obiskovanju splošnih knjižnic. Z razpisom želi Ministrstvo za kulturo podpirati izvirno ustvarjalnost na področju mladinskega leposlovja, posebej predstaviti javnosti vrhunske avtorje s področja, motivirati založnike k večjemu vključevanju sodobnih slovenskih piscev v svoje založniške programe in s tem povečati delež izdanega slovenskega izvirnega mladinskega leposlovja.

Na razpisu bosta predvidoma izbrani dve izvirni slovenski mladinski leposlovni deli, ki ju bo Ministrstvo za kulturo odkupilo v predvideni skupni nakladi 21 tisoč izvodov. Izbor in nakup knjig je del projekta spodbujanja bralne kulture, ki ga bo Ministrstvo za kulturo izpeljalo v sodelovanju z Ministrstvom za šolstvo in šport v šolskem letu 2006 / 2007.

eno torto iz Spara ... Res ne vem, zakaj sem se sploh trudila s teboj." Zdrznila sem se. Prodala ... Najprej nisem ničesar razumela. Ko sem končno dojela, je zbolelo. Ko je presenečenje popustilo, sem v sebi začutila neskončno moč in trdnost, nekakšno spravljenost s seboj in s tistim, kar sem v resnici bila.

Začela je govoriti o drugih stvareh, o svojem zadnjem potovanju v tujino. Opazovala sem, kako se nasmiha, kako prižiga novo cigareto, kako ta zaniha, ko jo prižge, kako njen obraz izginja za tenkimi oblaki cigaretnega dima. V tistem sem za njenim hrbtom opazila smetarski avto. Ustavil se je le nekaj metrov proč od kavarniškega okna. Smetarja sta se stopila s stopničke, prišla najbližji kovinski zabojnik in ga pritrdila na dvigalo. Bernarda je pripovedovala nekaj o zvestobi, ki nima smisla, če ... Opazovala sem, kako njene ustnice oblikujejo besede, potem mi je pogled preskočil na zabojnik, ki se je dvigoval, na žrelo kamiona, ki se je odpiralo in požiralo smeti, ki so se počasi sesipale vanj. Zopet sem pogledala Bernardo. Naenkrat mi je postalo vroče. Segla sem v žep po robec, si obrisala čelo in odpila požirek soka. Smetar je porival izpraznjen zabojnik na staro mesto. Vstala sem, nisem mogla več sedeti.

"Oprosti, iti moram," sem jo prekinila sredi stavka. Kar tako je prišlo, kar tako sem to rekla. V resnici se mi ni mudilo, nobenih obveznosti nisem imela. Le želja, da bi odšla, da bi hodila, nisem vedela kam, le ven, na zrak, na mrzlo zimsko sonce, ki se je krmežljivo lovilo v zavese visokih kavarniških oken, se je naenkrat pojavila od nekod. Bila je tako neznansko močna, da nisem mogla več strpeti za mizo, nisem mogla več poslušati njenega pripovedovanja, pravzaprav je niti nisem zares poslušala. "Se vidiva. Pokliči kaj," sem še slišala presenečen Bernardin glas, ko sem se že oddaljevala od mize. Ko sem bila zunaj, sem se tesneje zavila v dolg zimski plašč in začela stopati proti gradu. Bila sem že med drevesi. Nisem se ustavila, da bi pogledala dol, na mesto, kar hodila sem, šla čez hrib in še naprej in naprej. Ko sem se za trenutek ustavila, sem na nebu zagledala trikotnik ptic, ki je letel nekam proti jugu. Moten sij okoli lune je napovedoval slabo vreme.

Čutila sem, kako se me loteva utrujenost, a nisem odnehala, da bi si odpočila. Po dveh ali treh urah, medtem se je povsem stemnilo, sem prišla do svojega kioska na obrobju mesta. Odklenila sem vrata. Notri je bilo toplo. Nisem prižgala luči. Sedla sem na svoj stol in gledala ven. Skozi reže rulet je v prostor prodirala svetloba z ulice. Naslonila sem se nazaj in prisluškovala v tišino, ki jo je prekinjal le oddaljen lajež psa. In mi je bilo, tako skriti in sami, dobro.

V slovenska obzorja in čez...

Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da...

- da bo julija 2007, ko bodo katoliška, evangeličanska in srbska pravoslavna Cerkev skupaj praznovale leto Svetega pisma, v Ljubljani svetovni kongres svetopisemskih strokovnjakov...
- da je založba Družina izdala "Kompendij krščanske vere", ki je drugje po svetu uspešnica, v 8000 izvodih in da bo to delo objavila tudi v žepni izdaji...
- da v botaničnem vrtu v Sežani, ki je bil nekoč okras letne rezidence tržaške ladjarske družine Scaramanga, poleg mnogih drugih eksotičnih dreves (palm, kavovca, brumfelsije, balearskega pušpana...) raste visoko v nebo španska jelka, ki je s svojimi 26 metri prvakinja balkanskih in severnojadranskih vrtov...
- da v nemškem mestu Augsburg, ki kandidira za evropsko prestolnico leta 2010, pripravljajo železniški park z muzejskimi lokomotivami iz evropskih držav, in da bo tam Slovenijo predstavljala ponosna lokomotiva serije 06, izdelana 1930 v Berlinu...
- da je med knjigami, ki jih izdajajo v Združenih državah, samo 5% prevodov tujih avtorjev...
- da je bila v prvih majskih dneh ob sotočju obeh Sor (Selške in Poljanske) v bližini Škofje Loke zanimiva prireditev škofje-loških tabornikov, ko je bilo odprto prvenstvo v kuhanju golaža na odprtem ognju v kotličku in da so znani kulinarični mojstri nagradili zmagovalca z zlatim kotličem...
- da se je po štirih stoletjih spet pojavil v Sloveniji eden najbolj ogroženih ptičev na svetu, ptič klavžar z dolgim rdečim ukrivljenim kljunom, malo večji od domače kokoši, ki je nekoč šel posebno v slast grajskim plemičem, ki so ga zato tudi skoraj iztrebili...
- da je gradbenik Tone Kastelic, ki v emigraciji slavi svojo osemdesetletnico, samo v okolici Plaza Italia (strogo središče Buenos Airesa) zgradil 41 trinajstnadstropnih in eno sedemindvajsetnadstropno stavbo, poroča Duhovno življenje, november 2005, str. 281...

M. Žitnik

Čarodejke (IXL.)

POMLADNI VEČERI

Rečeno, storjeno! Skupaj sva tu: na prostranem trgu pred cerkvijo Naše gospe. Od zunaj prihajata do izraza veličastna zvonika, znotraj te prevzame srednjeveški sijaj gotskih oken. In beli menih, ki kot angel varuh sledi množici turistov. Japonci so vznemirjeni, snemajo ga in fotografirajo, čeprav se jim umika, skrivaje svoje obličje pod kapuco.

“Ali ni prostranost lahko tudi notranjščina?” navdušujem očeta. Kar hkrati se pokrižava, in tudi poklekneva, pa ne k molitvi, ampak v zamaknjenost.

Hodiva kot otroka med pisano množico, kar nese naju veselo govorjenje in čebljanje. Vsi ti turisti so namenjeni v drugo pariško znamenitost, na Beaubourgov trg, kjer je veliko posameznih cirkusantov, a tudi pouličnih igralskih skupin. Prisedeva k južnoameriškim muzikantom, ki so, kakor se mi zdi, po starosti nama najbližje. Jokajoči glasovi njihovih malih in velikih glasbil so ubrani. Zaverovani so samo v svojo glasbo, in nič ne marajo za mimoidoče radovedneže; igrajo, skratka, kot v Murnovi pesmi Vlahi v sivih plaščih...

Gnjaviva trdo ovčetano v nekakšnem sendviču, potem se podiva ob stojnicah, da bi kje popila poceni pijačo, nakar ga prepričam, da sedeva v podzemno in si privoščiva ogled oceanografskega muzeja, kjer imajo v prostranih bazenih strašne krokodile in jaguarje.

“Jih vidiš prvič?”

“V živem stanju vsekakor! Nisem jaz tisti, ki kolovrati po svetu.”

“Saj se vedno povračam domov!”

“Bog me ljubi.”

Skozi nepropustno steklo prodirajo večerni žarki, hitiva skozi galerijo eksotičnih oceanskih ptic, ki pa verjetno v naravi ne živijo nikjer več, saj so jih semkaj prinesli sredi dvajsetega stoletja, narisane pa sem jih videla v zemljepisnih knjigah in na zelo starih zemljevidih.

Hm, tam na koncu ovalnega prostorja s stari nagačenimi pticami z vseobsežnega oceana, je bilo vame uprtih dvoje oči! Ne, bil je Said, ki je, ves eleganten, žalostno opazoval mene in očeta. Očeta sem prišla pod pazduho in mu čisto mirno napovedala:

“Zdaj ti bom predstavila mojega prijatelja!”

Oče je bil presenečen. Said je bil zadržan. Ni vedel, da je starikavi, a še kar čili mož, moj ata in ne nekaj drugega!

Pozabila sem, da sem nameravala v dnu torbice ostanke ovčetine in kruha, odpadke torej, navreči aligatorjem v velikem bazenu. Iz slučajnega srečanja se je namreč spletla živahna debata o tem, ali je prav, da se v tako reprezentativnem muzeju nahajajo kot mozaiki križi zloglasnega rajha! O tem je Saidu potožil moj ata, jaz jih nisem niti opazila! Saj, zagledala sem se v rdeče krokodilje oči!

“Ali je to vlemesto zares tako zoprno v svoji heterogenosti?”

In to sprašuje Saida namesto mene! Kaj pa naj Alžirec ve, kakšne zgodbe iz preteklosti lahko vznemirjajo staro evropsko generacijo! Znašla sem se z njima v veliki restavraciji, kjer smo dolgo čakali na pijačo in še dlje na hrano, onadva pa sta si pojasnjevala politične dogme in dogodke.

Vijoličnordeče nebo in prebeli čipkasti oblaki nad Parizom, ki ga nikoli prej nisem takole opazovala.

Moj oče je bil pomlajen in vesel, da se je razgovoril o pomembnih stvareh. Said je obljubil, da nas bo obiskal, ko bo utegnil, na našem domu.

SLAVNI ATLANTIK

Pojem svobode, to viharo morje, v časnikarskem jeziku po domače: “luža”! Le zakaj je toliko evropskih ljudi zahrepenelo po življenju “na novi celini”, ko pa je v vsaki domači vasi

manj nevarno vsakdanje pehanje za ljubi kruhek, kot tam, v "novem svetu"! Res pa je, da so nekateri, osiromašenci in preganjanci, našli v Ameriki drugo domovino. V preteklosti, pred poldrugim stoletjem, so baje cele vasi romale v "novi kraj", o čemer pripoveduje celo Ivan Cankar. In je kar dobro, da se je za Ameriko odločil Etbin Kristan, za Dunaj in Ljubljano pa tako rahločutni in jezični Cankar. Cankarja bi ameriški svet uničil, Etbina Kristana je oplemenitil. Društva z njegovim imenom so še vedno tam, pa čeprav njihovi člani ne igrajo več slovenskih iger.

"Le zakaj tako otožno zreš v to razburkano morje, ki je enako kot kje na naši obali! Ogledati si morava mesto, saj je zanimivejše!"

Obljubila sem mu. Obljubo bom morala izpolniti.

Vzpenjava se po strmih stopnicah, koder se jaz oziram tja dol, k morju, on pa sopiha s pogledom navzdol in navzgor.

"Saj je skoraj tako, kot v Barkovljah," mu pravim.

Nič mi ne odgovarja, samo opazuje.

Smejeva se, ko za nama, vzporedno s stop-

nicami so namreč tračnice, sopiha tramvaj, popolnoma podoben nekdanjemu tržaškemu, takemu, ki je neprenehoma drdral kot brenčeči roj čebel.

Tudi zato, da se spomniva na daljne tržaške podobe, se je splačalo potovanje v Lizbono. Oče je bolj sproščen in vesel kot kdajkoli v vseh zadnjih letih.

"Se ti bo zdelo neverjetno, a z materjo sva se lovila prav po takem tramvaju, ko se še nisva poznala, ampak samo ogledovala..."

"Ji bom povedala, kako te je stvar ganila..."

"Ah, njej ne prideš več do srca, je tako stroga..."

Zato pa sva midva tako otročja, ko mimogrede kupiva listke in sedeva v drdrajoče vozilo.

Spomini, spomini, spomini! Moji in njegovi, migotajo nevidno in naju silijo, da sva tiho. Vem, ne morejo kar tako izpuhteti! Ko šinejo v realnost, zlasti tako slikovito, kot s tem tramvajem, me spravljajo v dobro voljo, v stanje večne mladosti, a se mi zdi, da take stvari doživlja tudi on, ki je starejši...

(dalje)

ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO •

Polemika Rupel – Pahor

Zelo čudna je polemika, v katero sta se zapletla slovenski zunanji minister Dimitrij Rupel in pisatelj Boris Pahor in se odvija na straneh mariborskega dnevnika Večer v rubriki Pisma bralcev. Polemiko je sprožil intervju, ki ga je z Borisom Pahorjem objavila v Večeru časnikarka Darka Zvonar Predan. Predolgo bi bilo, ko bi na tem mestu obnavljali vsebino in vso tematiko pismenega dialoga med Pahorjem in Ruplom. Seveda gre za večno temo o odnosih med Slovenijo in sosednimi državami, za dogodke okrog osamosvajanja in narodne samobitnosti. Koliko nas spomin ne vara, je bila razdalja v pogledih na nacionalne probleme med Pahorjem in Ruplom že pred osamosvojitvijo in demokratizacijo precejšnja. Zanimivo pa je, da se zdaj Rupel oglašča kot minister s pozicije oblasti, Pahor pa je ostal na svojem mestu kot slovenski zamejski pisatelj na okopih, kjer se mora kljub vstopu Slovenije v EU še naprej boriti za identiteto in priznavanje osnovnih človekovih pravic, kot so uporaba slovenskega jezika, zvestoba identitete ipd.

Na tem mestu se ne bi oglasili, če bi nas ne spodbudil s svojim pismom minister Rupel (Večer, 4.5.2006). Na nekem mestu v polemiki s Pahorjem namreč piše: "Za Slovence zunaj Republike Slovenije posebej skrbi urad za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki je organizacijsko samostojen. Slovenija ob tem vabi Slovence zunaj RS, da morda postanejo Slovenci znotraj RS."

Minister Rupel verjetno ne misli na širitev slovenskih državnih meja, prej si predstavljamo, da misli na to, da bi vsi Slovenci postali njeni državljani in se morda celo preselili "znotraj RS".

Ni kaj reči. Če je dobesedno tako, kot razumemo, potem gre tu za svojevrstno etnično čiščenje zamejskega ozemlja, ki je še posejano z ostanki Slovencev na zapadni meji. Čemu potem še vztrajamo na ozemlju, ki smo ga poselili pred tisoč in več leti? Če minister ni mislil tako, bi bilo prav, da nam pojasni, kaj je pravzaprav hotel z nekoliko nerodnim stavkom povedati.

Peter Merkù

Iz spominov na starše (L.)

Spomini na očeta

Najdba triindvajsetih pisem družine Marenzi ni zavrta očetovega raziskovanja o okoličanskem bataljonu. Nasprotno, zadoščenje zaradi najdbe je zagotovo pospešilo iskanje dokumentov o bataljonu tudi v državnem arhivu. Dokumenti avstrijske policije, avstrijskega vojaštva in drugih javnih administracij niso bili napisani le v nemški, tako imenovani gotski pisavi, pač pa večkrat celo z gosjim peresom, tako da so bili težko čitljivi. Za srečo je očetu navadno uspelo razbrati te dokumente, le redkokdaj ni utegnil razrešiti posameznih besed. Kaj storiti? Obrnil se je na poznavalca stare avstrijske zgodovine in še zraven specialista v branju stare pisave dr. Ericha Körnerja na Dunaju.

Tako je okoličanski bataljon pripomogel k poglobitvi prijateljstva med očetom in Erichom. Poslal mu je kopije težko čitljivih besed in kmalu dobil ustrezen odgovor. Ta zveza je bila torej važna za lokalno primorsko zgodovino, imela pa je še imeniten stranski učinek, kot je razvidno iz pisma, ki mu ga je oče pisal 21. septembra 1974. S prijatelji je oče bil lahko zelo sproščen in se je rad z njimi pošalil. Znal je to storiti tudi po nemško, in sicer z besednimi igrami, ki v prevodu žal zgubijo vsako poanto. Zato naj navedem omenjeno pismo v originalu s slovensko "razlago". *Sehr geehrter Herr Professor! Dass ein Wein-Wiener, ein Wiener-Wein Produzent werden kann, ist wahrscheinlich eine Seltenheit. Dass aber eine, in Wiener nördlicher Höhe entstandene Rebenflüssigkeit einen so ausserordentlich guten, aristokratischen Donau-Walzer-Geschmack haben kann, ist mir eigentlich minder klar. Dazu noch die hohe "Geistes-Gegenwart", die eine noch lebende, alte irdische Hülle zum wirklichen Klopote(z) machen kann, ist sozusagen unfassbar. Ebendesswegen - so denke ich - sind Sie lieber Herr Doktor, zum ausserordentlichen Professor der allgemeinen Enologie, insbesondere für die hohen Verdienste im Rahmen der*

Wiener-Winzerkunst - h.c. - ernannt worden.

Ihr willkommenes Muster-Fläschchen habe ich, denken Sie sich, auf drei Tage "ausgedehnt" und dabei Höllen-Qual gelitten, um nicht alles auf einmal "herabschütten" zu dürfen.

Darum, lieber Herr Professor, erlaube mir Ihnen sofort folgendes Telegramm ... abzufeuern:

Hochwgbn. Herrn

Prof. Dr. Erich Körner von Nussberg

Wein etc. Bacherplatz

Wiener-Wein Muster, tadellos. Meine wirklich innige hohe Anerkennung für höchste Qualität des Produktes. Reichlichere Bescherung vor meinem "Weltaustritte" wünschenswert. In diesem Falle sind Sie von Blumen- und Kranzspesen befreit.

Etikette wunderschön (hat die Ihr Freund gemalt?)

Fläschchen, zierlich!

Mit grösster Hochachtung Ihr durstiger Onkel J.M.

[Spoštovani gospod profesor! Verjetno je prava redkost, če dunajski vinski bratec postane proizvajalec dunajskega vina. Bolj zagonetno je pa dejstvo, da tekočina iz vinske trte, ki je nastala na višini Dunaja, lahko ima tak izjemno dober, rekel bi aristokratski okus donavskega valčka. Poleg tega še visoko "špiritno prisebnost", ki utegne narediti iz še živega starega zemeljskega ovoja

pravega klopote (klepetavega človeka v vinogardu), kar je takorekoč nedoumljivo. Prav zaradi tega naj Vam bo - po mojem mnenju - dragi gospod Doktor, podeljen častni naslov izrednega profesorja splošne enologije in še izrecno zaradi visokih zaslug v prid dunajske vinogradniške umetnosti.

Pomislite, da sem Vašo dobrodošlo poskusno stekleničko "razredčil" skozi tri dni, pri čemer sem se moral peklensko zadržati, da nisem vse naenkrat vase izlil.

Dovolite mi torej, dragi gospod profesor, da Vam takoj izstrelim naslednji telegram:

Vinska etiketa Nussberger

Velespošt. gospod

Prof. Dr. Erich Körner Nussbergški
Vino itd. Bacherplatz

Vzorec dunajskega vina, brezhiben. Izražam Vam svoje najgloblje priznanje za izredno visoko kakovost proizvoda. Zaželjeno je bogatejše obdarovanje pred mojim "izstopom iz sveta". V takem primeru bi bili oproščeni stroškov za vence in cvetice. Etiketa je krasna (jo je naslikal Vaš prijatelj?). Steklениčka, prikupna.

Z največjim spoštovanjem Vaš
žejni stric J. M.]

Erich je imel namreč v dunajskem predmestju košček zemlje, kjer je gojil trte in proizvajal vino. Kot velik prijatelj Slovencev je dal postaviti na tem posestvu koroško znamenje, tako da bi on ali kak obiskovalec imel občutek, da je na Koroškem med Slovenci. Tak vtis sem tudi sam imel, ko sem med službenim potovanjem na Slovaško prekinil vožnjo na Dunaju in ga obiskal na njegovem posestvu s kolegom Helmutom Müllerjem.

Med raziskovanjem zgodovine okoličanskega bataljona je oče naletel na zgodovinske podrobnosti o samem Trstu in ob priliki o teh pisal.

1969 - "Zaliv", št. 18-19, str. 65: "Razmišljanja o tržaških zgodovinarjih".

1970 - Primorski dnevnik, 6.VII., str. 5: "Stari breg in Ključ naša stara potoka".

1970 - Primorski dnevnik, 29.XII., str. 2: "Pismo uredništvu (Golauca)".

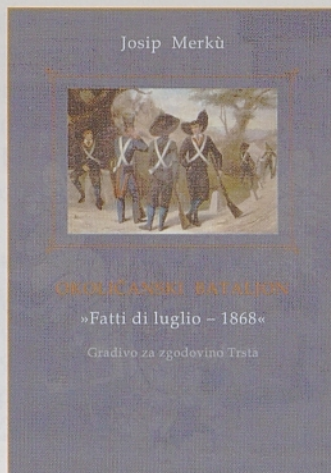
1971 - Primorski dnevnik, 14.III., str. 3: "Opčine in meso brez carine že pred sto desetimi leti".

1972 - Jadranski koledar, str. 121: "Trg Sv. Petra v Trstu".

1975 - Primorski dnevnik, 18.V., str. 5: "Po sto letih od Kluča do Chiave"

1975 - Primorski dnevnik, 25.V., str. 10: "'Settefontane", "Farneto", "Chiave"."

Dvajsetega julija 1976, za očetov osemdeseti rojstni dan, je gospod Jože Koren, s katerim je oče veliko korespondiral in govoril, napisal za Primorski dnevnik skoraj slavospev na očetov račun, in sicer med drugim: "Celovite usode tržaških Slovencev v zadnjih sto in več letih ni med slovenskimi zgodovinarji zajel še nihče, toda če je danes med Slovenci kdo, ki o tej usodi zelo veliko ve, je to Josip Merkù, ki mu je prav danes osemdeset let. Že samo to dejstvo zadošča, da mu upravičeno posvečamo teh nekaj vrstic, katere pa mu dolgujemo tudi kot občasnemu sodelavcu našega dnevnika,

Platnica knjige o okoličanskem bataljonu

Jadranskega koledarja in drugih publikacij."

Oče je objavil še:

1977 - Primorski dnevnik, 17. IV., str. 2: "Gli istriani a Sinjavski".

1978 - "Zaliv", št. 3-4: dvajseto in zadnje nadaljevanje o okoličanskem bataljonu. Delo je zaključil z naslednjimi mislimi: "Od časov, ko so potekali opisani dogodki, je Avstrija s tukajšnjimi krivoprisežnimi in tudi tujimi gospodarji nadaljevala rodomor nad Slovani.

Ko so v Sarajevu počili streli Gavrila Principa, je bilo že prepozno, ker je Avstrija izgubila Trst in slovensko Primorje 14. julija 1868

(...) Preden odslovim ta spis o okoličanskem bataljonu, bi rad izrazil zahvalo onim, ki so me pripravili, da sem se tega lotil. Čakal sem namreč, da bo to storil kak profesor zgodovine na tržaških slovenskih šolah.

Po smrti moje žene je najdalje ostal pri hiši mlajši sin. Njemu sem v večernih urah pripovedoval, kako je bilo v Trstu, ko sem bil mlad; temu sem dodajal še, kar sem slišal od svojih staršev in starih ljudi. Nekega dne mi je sin rekel: 'Napiši kaj o tem, kar pripoveduješ. Škoda bi bilo, če bi se izgubilo.'

Izbral sem zadnjo fazo okoličanskega bataljona, ki je leta 1860 dobil nov pravilnik, ker sem mnenja, da je bilo ono obdobje odločilno za našo bitnost v Trstu."

Jaz se želim na tem mestu zahvaliti bratu Pavletu, ki je vede ali nevede, čeprav ni bil zgodovinar po študijah in službi, pomagal očetu pri uresničevanju njegove želje ter se direktno ali indirektno preko glasbe in jezikovnih ved sam lotil raziskav srednjeveške slovenske zgodovine Trsta in naših krajev.

Očetova študija, ki je izhajala v nadaljevanjih v reviji "Zaliv" v 70. letih, se je ponudila ponovno v branje v knjižni obliki, ki jo je mojstrsko oblikoval Matej Susič pri založbi Mladika leta 2000, to je osemnajst let po avtorjevi smrti. Uvodno besedo je knjigi *Okoličanski bataljon. Fatti di luglio - 1868* napisal Boris Pahor, ki jo takole zaključil: "Zato menim, da lahko s polno zavestjo čutimo kot posebno prazniški dogodek izid dela, s katerim se Josip Merkù uvršča med izjemne pričevalce ugledne ravni naše tukajšnje kulture. Tako se našemu zadoščenju pridružuje tudi hvaležna misel ob dragocenem daru, ki nam ga naš elitni someščan poklanja drugič, tokrat v knjižni obliki."

Gledališki vrtiljak

Intervju s prof. Lučko Peterlin Susič

V nedeljo, 26. marca, se je pri Sv. Ivanu v Trstu uspešno zaključil Gledališki vrtiljak, ki ga je že osmo leto zapored organiziral Radijski oder v sodelovanju s Slovensko prosveto in Slovenskim narodnim gledališčem v Novi Gorici. Glavna odgovorna oseba pri Radijskem odru za to dejavnost je prof. Lučka Peterlin Susič. Zato smo se nanjo obrnili z nekaj vprašanji, da bi izvedeli kaj več o tej pobudi.

➤ **Najprej, od kod zamisel za Gledališki vrtiljak? Morda ste se zgledovali po Goriškem vrtiljaku, kjer je podobna pobuda za otroke stekla že kako leto prej?**

➤ Res nam je bil prav na začetku za zgled Goriški vrtiljak in oseba, na katero smo se najprej obrnili, je bil novogoriški režiser Emil Aberšek, ki je to pobudo spremljal od njenega nastanka. Vendar pa smo takoj ubrali drugačno, čisto našo pot. V Gorici ponujajo namreč Vrtiljak šolam in poskrbijo, da se otroci skupaj z učitelji pripeljejo v gledališče med šolskimi urami. Mi pa smo ugotovili, da to našim razmeram ne odgovarja, ker so naše osnovne šole raztresene širom po teritoriju. Tako smo se odločili za nedeljske popoldneve, predstave pa ponudili predvsem celotnim družinam, tudi tako, da smo ceno vstopnic prilagodili večjemu številu članov iste družine. Vemo, da je psihološko zelo pozitivno, če starši skupaj z otrokom doživljajo gledališko predstavo. S tem delijo z njim emocije, lahko mu kaj razložijo, ga opozorijo na nekatere značilnosti predstave, ki jih sam ne bi opazil, ga potolažijo, če se ob kakem prizoru ustraši, pozneje lahko še doma komentirajo to, kar so si skupaj ogledali. Tako bogatijo in širijo otrokova obzorja, obenem pa se poglobi vez med starši in otroki.

➤ **Kakšen je repertoar, ki ga ponujate otrokom, in kako ga sestavljate? Kaj pa koledar prirediteljev? Ali niso nedeljski popoldnevi zasedeni s številnimi drugimi prireditvami?**

➤ Pri izbiri repertoarja smo se na začetku naslanjali skoraj izključno na izkušnje režiserja Aberška. Pozneje smo na podlagi opazovanja sestave občin-

stva in možnosti, ki jih nudi dvorana, ugotovili, kaj potrebujemo. Predstave so v glavnem namenjene otrokom od 3. do 10. leta starosti, želimo, da so živahne, kvalitetne, ne predolge in ne pretežno razumljive. Ponavadi imamo približno polovico lutkovnih in polovico igranih predstav. Pri nas so gostovala že vsa priznana mladinska gledališča iz Slovenije in nekatera iz zamejstva.

Tudi sestava koledarja prirediteljev je sad dolgoletnih izkušenj. Predstave imamo enkrat mesečno, pri tem pa moramo paziti, da ne sovpadajo z drugimi večjimi prireditvami, kar ni vedno lahko, ker včasih zadnji trenutek izvemo, da je kakšna organizacija premaknila že ustaljeni datum svoje pobude. Nas same pa veže predvsem enakomerna porazdelitev predstav, edini datum, ki ga ne moremo premakniti, pa je vezan na obisk svetega Miklavža, ki smo ga vpeljali z velikim uspehom menda v tretji sezoni. Drugače pa s predstavami raje začnemo precej zgodaj, že septembra, in jih zaključimo v zgodnji pomladi, saj smo ugotovili, da so pozneje vse nedelje večinoma zasedene, pa tudi vremena vabijo v naravo in ne v zaprte prostore.

Prof. Lučka Peterlin Susič

➤ **Kako da ste se odločili za dvorano pri Sv. Ivanu in ne za kako drugo?**

➤ Za dvorano Marijinega doma pri Svetem Ivanu smo se odločili iz raznih razlogov. Prvič zaradi lokacije. Želeli smo, da se predstave odvijajo v mestu, kjer je slovensko kulturno delovanje v zadnjih letih nekoliko zamrlo. Drugič, ker je dvorana srednje velika in se v njej lahko vzpostavi toplejše in bolj domače vzdušje, obenem pa je dovolj dobro opremljena tako glede razsvetljave kot glede ozvočenja.

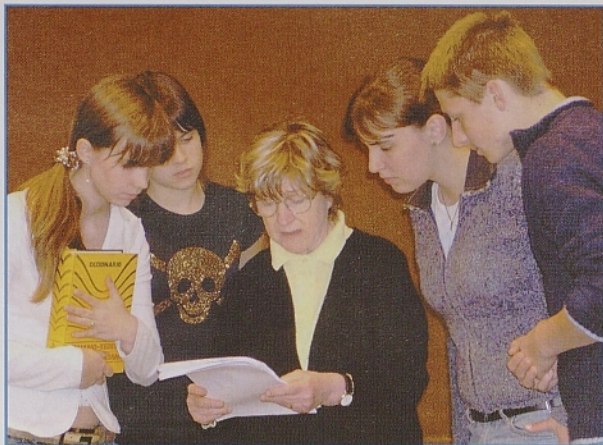
Oder je primeren za srednje zahtevne lutkovne predstave (na prevelikih odrih in v prevelikih dvoranah se efekt lutkovne predstave izgubi). Tretji razlog pa se je izkristaliziral šele postopoma, ko smo ugotovili, da k nam zahajajo družinice s tudi zelo majhnimi otroki, ki jih starši pripeljejo kar v vozičku in jih morajo včasih iz razumljivih razlogov odpeljati iz dvorane. To ne bi bilo mogoče v katerikoli dvorani. Pa tudi parkirišče se laže in bliže dobi kot v središču mesta.

➤ **Začeli ste z eno popoldansko predstavo, lani pa ste se odločili še za drugo. Kako to? Je bilo tako povpraševanje po abonmajih?**

➤ Letos smo imeli že osmo abonmajsko sezono. Lahko rečemo, da je v prvih petih letih tako število abonentov kot občasnih obiskovalcev stalno raslo. V peti in šesti sezoni se je včasih dogajalo, da je bil obisk tako velik, da smo bili v stalnem strahu, da bomo morali nekatere gledalce zavrniti. Če bi to spravilo v slabo voljo odraslega, bi pa otroka spravilo v jok. Tako smo se odločili za dve nedeljski predstavi in dva abonmaja: ob 16. uri je abonma Sonček, ob 17.30 pa abonma Zvezda. Izkazalo se je, da smo imeli prav. Včasih je dvorana popolnoma zasedena kar obakrat, včasih ostaja še precej praznih prostorov, vendar pa vsi udobno sedijo in smo po površnem seštevanju gledalcev obeh predstav ugotovili, da bi jih bilo vsekakor za eno samo predstavo odločno preveč.

➤ **Kaj pa spremne prireditve, animacija, likovni tečaj ...**

➤ Vsako predstavo spremlja že od prvega leta tudi kratka animacija. Za njeno izpeljavo skrbi ŠC Melanie Klein. Gre v glavnem za to, da so otroci med čakanjem na predstavo zaposleni z risanjem ali iz-

Vaje za predstavo Male Dame (foto M. Susič).

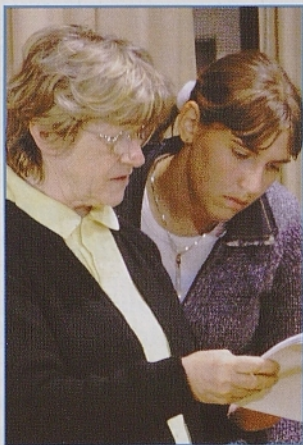
delovanjem raznih pripomočkov iz lepenke, ki jih potem seveda vzamejo s sabo. Poleg tega smo po zgledu Goriškega vrtiljaka že prvo leto vpeljali likovni in literarni natečaj z naslovom Moj najljubši gledališki junak. Ko smo prvo leto ugotovili, da je bilo literarnih prispevkov zelo malo (tudi zato, ker se je kmalu izkazalo, da je skoraj tri četrt naših obiskovalcev še premladih, da bi sploh znali pisati), smo natečaj omejili le na risbice. Na začetku smo jih shranjevali in izobesili šele na dan nagrajevanja, v zadnjih letih pa jih sproti razstavljamo, združene po predstavah.

➤ **Ali krijete stroške z vstopnino? Je pri tem projektu tudi kaj zastonjskega dela? Kdo vas v glavnem podpira (Dežela, Urad za Slovence po svetu, Zadržna kraška banka)?**

➤ Naše vstopnine so zelo nizke, predvsem je nizka cena abonmaja za številčne družine, pri katerih plača abonma v celoti le prvi član družine, drugi ima že velik popust, vsi ostali člani pa dobijo zastonjske abonmaje. Zato bi brez podpor sploh ne mogli kriti vseh stroškov. Na srečo nas pri izvedbi pobude, ki jo organizira Radijski oder s Slovensko prosveto in v sodelovanju s Slovenskim narodnim gledališčem iz Nove Gorice, podpirata Dežela in Urad za Slovence po svetu, za razna darila (sv. Miklavž in nagrade) in material za animacijo pa nudi svoj prispevek še Zadržna kraška banka.

➤ **Včasih vključite v repertoar tudi kako lastno produkcijo. Kako je s tem? Za to so potrebni dodatni napor.**

➤ Že nekaj let vključujemo v repertoar tudi produkcijo Radijskega odra. Večkrat, a ne vedno, gre za Miklavževo igrico, saj druge skupine ne razpolagajo z njimi. Igrice izvaja t. i. Slovenski oder, ki je

Med pripravi na predstavo (foto M. Susič).

Prizor iz Pike nogavičke.

tradicionalno ime, s katerim nastopa Radijski oder v gledaliških predstavah. Ker gre za igrice, v katerih so glavni junaki večkrat otroci, je ansambel ponavadi mešan: deloma ga sestavljajo mlajši člani Radijskega odra, deloma pa otroci oz. mladostniki, ki so se posebej izkazali na raznih tečajih, ki jih prireja Radijski oder (Tečaj lepe govorice, Gledališki teden). Take predstave so za režiserja zelo naporne, saj skupina nima stalnih sodelavcev in ti so vezani

na razne druge službene dolžnosti. Poleg tega je število vaj veliko višje, kot jih imajo verjetno poklicna gledališča.

➤ Imeli ste celo toliko poguma, da ste v repertoar vključili predstavo, ki ste jo naštudirali na enotedenskem poletnem gledališkem tečaju za otroke od 8. do 13. leta, kjer je nastopilo celo preko 30 otrok.

➤ Poletni enotedenski tečaj smo imeli prvič pred štirimi leti. Takrat so bile vaje samo zjutraj. In vendar se je zgodil majhen čudež, da smo v petih dneh pripravili predstavo Salon Expon, ki je tako lepo uspela, da smo jo poskusno uvrstili na začetek naslednje sezone Vrtiljaka. Od takrat je zanimanje za gledališki teden stalno raslo (lani smo dva dni po objavi v časopisu že morali zaključiti z vpisovanjem, ker smo že krepko presegle predvideno število 25 vpisov!). Lahko rečem, da je taka predstava blazen napor za vse animatorje in režiserja. Zato da predstava s 34 otroki, od katerih so nekateri prvič na odru, gladko teče, moraš imeti istočasno v glavi sto tisoč podrobnosti, od skrbi za dele kostumov, ki so

ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO •

Odmevi

Človek bi se sploh ne oglašal na nekatere zapise, ko ne bi bili kar preveč zavajajoči in netočni. Površnost, nepoznavanje dogodkov ali kaj drugega silijo, da se odzoveš in korigiraš. Sam sebi se zdiš malenkosten in dlakocepski. Pa vendar! Veš, da bo jutri kdo citiral kot dokument, kar si bral. In tako se bo pisala zgodovina. To te prisili, da se oglasiš.

Knjige Draga Legiša "Ne zapečkarji, ampak protagonisti" nisem bral v celoti. Njegove članke sem prebiral sproti, ko so izhajali v periodičnem tisku. Z radovednostjo sem se zato lotil branja njegovega intervjuja "o plavanju proti toku", ki je bil napisan prav za to publikacijo in je v knjigi objavljen na prvem mestu. Prav je, da je Legiša spregovoril o sebi. Morda bi lahko bil še izčrpnější, saj je bil precej v središču političnega dogajanja. Ne zamerim mu, da ni poglobil vprašanja, kako je prišlo do nastanka Novega lista. Saj je to vse dokumentirano v tednikih Katoliški glas, Demokracija in Novi list iz tistega časa. Kar me je prizadelo, je bilo pričevanje o nastanku Slovenske skupnosti. Piše namreč Legiša: "*To se pravi, da je prišlo do sporazuma v tem našem taboru, in sicer s Slovensko krščansko socialno zvezo, Slovensko demokratsko zvezo in Skupino neodvisnih Slovencev - vse so se združile in začele skupno nastopati na upravnih in deželnih volitvah na Tržaškem. Ti so bili temelji kasnejše organizacije, ki je potem dobila ime Slovenska skupnost (Ssk). Prelomno leto je bilo - mislim - 1960, ko se je na Tržaškem tudi formalno ustanovila ta skupnost, ki so ji pristopile prej omenjene organizacije.*"

V tem odstavku Legiša popolnoma prezre Slovensko katoliško skupnost, ki se je kasneje preimenovala v Slovensko ljudsko gibanje. To je bila v šestdesetih letih najmočnejša skupina koalicije in je predvsem njena zasluga, da je preko koalicije demokratičnih političnih skupin (Slovenska krščansko socialna zveza, Skupina neodvisnih Slovencev, Slovenska demokratska zveza in Slovensko ljudsko gibanje) prišlo do združitve najprej v volilno koalicijo Slovenska lista, kmalu nato pa še v stranko Slovenska skupnost, za razširitev katere ima

ostali doma ali so se zadnji trenutek strgali, do discipline otrok, ki na vse mogoče načine reagirajo na napetost pred nastopom, tako da včasih lahko samo upaš, da bodo besedilo, ples in glasba po nekem čudežu (ki se na srečo redno ponavlja) gladko zaživi na odru.

➤ Kaj pa v prihodnje? Boste s pobudo nadaljevali? Prihajajo nove generacije otrok in zanje bo treba spet pripraviti tudi klasične predstave, ki so jih današnje generacije že videle.

➤ Ob koncu pomladi bo treba spet načrtovati prihodnjo sezono. Če bomo deležni podpor, bomo nadaljevali po načrtani poti in bomo tudi letos ponudili sedem predstav z dvojnim urnikom. Če sklepamo po otrocih, ki so se letos še

vozili v vozičkih, lahko upamo na nove navdušene generacije gledalcev. Večji pa bodo seveda odpadli. Zelo radi bi tudi tem pripravili mini abonma s predstavami, ki so primerne zanje, pa to so zaenkrat

pobožne želje. Novim malčkom pa seveda lahko ponudimo v ogled predstave, ki smo jih imeli v abonmaju pred šestimi, sedmimi leti (letos se je to že zgodilo s Tacamuco), seveda če jih ima katero od gledališč še na repertoarju. Meni osebno je ostala v neizbrisnem spominu poetična Sneguljčica Lutkovnega gledališča iz Maribora ali Saprarniška Lut-

kovnega gledališča Ljubljana. No, s tem pa sem izdala še eno značilnost našega Vrtiljaka. Včasih smo pravzaprav starejši gledalci tisti, ki najbolj uživamo na predstavah!

Na odru po predstavi Pike nogavičke.

POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO

največ zaslug takratni deželni svetovalec in prvi tajnik stranke Drago Štoka. Seveda so za njim stali takratni politični voditelji Matej Poštovan, Dušan Černe, Jože Škerk, Drago Legiša in drugi. Ob njem pa je bilo še celotno vodstvo mladih v Trstu in Gorici, ki so imeli politično stranko tako rekoč v rokah (Mljač, Tul, Terpin, Paulin, Bratuž in drugi).

Drugo, kar me je spodbudilo k pisanju tega odmeva je nekaka recenzija knjige izpod peresa Davorina Devetaka v Novem glasu št. 12 z dne 23. 3. 2006, kjer med drugim piše: *“Po imenih sodeč, s Tržaškega, Goriškega, iz Primorske in osrednje Slovenije, lahko ugotovimo, da je tednik (Novi list, op. p.) opravil v hladnih 60. in 70. pravo idejno odjugo, ki je niso bili zmožni ne Primorski dnevnik ne Katoliški glas in Mladika. Med tedanjimi skrajnostimi (desno in levo) in mnogo pred vseevropsko streznitvijo padca Berlinskega zidu, je odpiral in vzdrževal dialog v zamejstvu, z matico, kar ni bilo lahko in niti enostavno.”*

D. Devetak ne pozna razmer v času, ki ga omenja, in bi bilo bolje, ko bi bil tiho. Toda vendar samo dve besedi v bran Mladike. Revija je bila kulturno in neodvisno glasilo, ki ga ob nastanku ni podpirala ne Dežela ne Slovenija. Izhajala je s skromno podporo bralcev. Njeni ustanovitelji pa so bili katoliški izobraženci in nekateri duhovniki (Škerlj, Janežič). Gotovo ni imela političnih ciljev. Toda krog, ki jo je izdajal, je bil tisti, ki je ustanovil Društvo slovenskih izobražencev, dal pobudo za študijske dneve Draga ipd. Ali smo res pozabili, kako je Draga ob nastanku leta 1966 skušala odpirati dialog med Slovenci v matici, zamejstvu in po svetu? Poglejte biltene Drage in imena takratnih predavateljev! Začeli so prihajati na Drago tudi intelektualci iz matice, dokler jim ni bilo prepovedano ali odsvetovano. Prvi se je umaknil Josip Vidmar po znanem Titovem pismu leta 1972. Vse to je dokumentirano v zbornikih Drage.

Mladika in ves njen krog torej ni bil proti dialogu. Nasprotno, celo odpiral ga je. Odkod zapora, pa je dovolj jasno. Zid ni bil samo v Berlinu, čeprav je treba priznati, da je imel pri nas hvala Bogu tu in tam tudi kako večjo ali manjšo luknjo. Za nekatere, ki jih je jugoslovanski režim imel rad, pa ga seveda sploh ni bilo.

Kondor

Tomaž Simčič

Italijanske politične volitve in katoličani

Čeprav se niti v preteklih desetletjih Cerkve v Italiji ob priložnosti parlamentarnih volitev ni izrecno in javno opredeljevala, je pa do političnega preobrata na začetku devetdesetih let bolj ali manj očitno navijala za stranko Krščanskih demokratov. Če so škofje in kardinali to naklonjenost odedovali v previdno diplomatsko govorico, da bi se obvarovali pred očitkom vmešavanja v italijanske notranje zadeve, pa je bil položaj na terenu drugačen. Ni bila redkost, da so se župnijske in druge cerkvene strukture po potrebi spreminjale v pravo volilno mašinerijo, ki je bila s svojo razvejanostjo in človeškim potencialom na teritoriju edina kos kapitalno organizirani komunistični partiji. Situacije, ki jih je s tako finim humorjem ujel pisatelj Giovanni Guareschi v svoje znamenite zgodbe o Don Camillu, niso bile prav daleč od resničnega dogajanja po vaseh in mestih širom po Italiji.

To seveda ne pomeni, da je bila italijanska Krščanska demokracija konfesionalna stranka. Nasprotno, v tem pogledu sta že Sturzo in za njim De Gasperi področje politike jasno razmejila od področja cerkvenosti. In tudi njuni nasledniki, pa čeprav osebno vneti katoličani, so visoko cenili laičnost države in ljubosumno varovali svojo politično neodvisnost. Krščanska demokracija pa niti monolitna politična sila ni bila, saj je bolj kot na enotno stranko spominjala na koalicijo zelo različnih, včasih celo med seboj nasprotujočih struj. Marsikateri analitik je bil celo mnenja, da se resnična razmerja moči v Italiji niso merila na splošnih volitvah, ampak na kongresih Krščanske demokracije.

Propad komunizma, podkupninska afera ter volilna reforma so na začetku devetdesetih let temeljito predrugačili italijansko politično sceno. Pojem "sredine" je izginil s prizorišča. Krščanska demokracija je razpadla na dvoje: njena leva struja se je pridružila levi, desna struja pa desni opciji. Vprašanje opredelitve katoliških volivcev se je od tedaj začelo postavljati na drugačni ravni, ne več na ravni strankarske izbire, ampak

na ravni vrednot. V tem smislu je tudi ob priložnosti nedavnih parlamentarnih volitev italijanska škofovska konferenca nagovorila volivce, zlasti tiste, ki se imajo za člane katoliške Cerkve, in pri tem izpostavila vrednote življenja, družine, socialne pravičnosti in miru kot meril, po katerih naj bi katoličan prepoznal sprejemljivost oz. nesprejemljivost posameznih političnih izbir.

Na dlani je, da se nobeden od obeh blokov, ki sta se na nedavnih parlamentarnih volitvah potegovala za naklonjenost volivcev, ne more ponašati s popolno skladnostjo lastnega programa s socialnim ter moralnim naukom Cerkve. Preveč sta oba notranje razvejana, da bi mogel katoličan od njiju pričakovati celovitega udejanjanja katoliškega pogleda na svet. Že ta preprosta ugotovitev bi morala tekmujočima koalicijama narekovati previdnost pri lastnem umeščanju v odnosu do katoliške Cerkve in njene nauka, cerkvene predstavnike pa odvrniti od prenatrženega poklanjanja patenta pravovernosti temu ali onemu političnemu bloku.

Pa se je zgodilo ravno nasprotno. Najprej se je eden od obeh blokov - Berlusconi - brez večjih pomislekov kar sam proglasil za uresničevalca katoliških načel. Potem pa je tudi del katoliških struktur v politični koaliciji tega medijskega mogotca prepoznal silo, ki naj bi bolj kot nasprotna utelešala tradicionalne krščanske vrednote in državo ubranila pred pohodom človeku in njegovemu dostojanstvu sovražnih dejavnikov. Znana in vplivna katoliška radijska postaja je na primer v naravnost apokaliptičnem tonu volilno izbiro poslušalcem predstavljala kot izbiro med dobrim in zlim, med resnico in lažjo, pri čemer je bilo poslušalcu jasno, da sta bila kot nosilca zla in laži mišljena Prodi in njegova politična koalicija.

Ta stališča so presenetljiva, ker kdorkoli le površno pozna socialni nauk Cerkve in ve, katere naj bi bile v njenih očeh osnovne poteze krščansko pojmovane politike (glej npr. Apostolsko spodbudo *Christifideles laici*, št. 42), bo

le za ceno hudih miselnih akrobacij te lastnosti priznal vladni in zakonodajni dejavnosti, kateri smo bili priča v zadnjih petih letih. Kaj se je torej zgodilo? Očitno so sporna stališča in zapoznili antiklerikalizem nekaterih obrobni, a glasnih skupin v okviru dosedanje opozicije marsikoga prestrašili, češ da se pripravlja civilizacijski preobrat in da so tradicionalne vrednote v nevarnosti. Svoje so opravili tudi kulturnobojni pozivi tako imenovanih "pobožnih ateistov" ali "nekonfesionalnih kristjanov", ki se navdušujejo nad papeževim bojem proti "relativizmu", a obenem po vzoru ameriških neokonservativcev oznanjajo neke vrste krščanstvo brez Kristusa, krščansko moralo brez vere, skratka "krščanske vrednote" brez krščanstva. Skratka, sredi nastale zmede je dosedanemu premieru uspelo mnoge zmerne, za krščanske vrednote občutljive volivce prepričati, da je glas, oddan opoziciji, glas proti tradiciji in krščanskemu izročilu.

Tu seveda ne gre za odrekanje legitimnosti svobodnim političnim opredelitvam. Načelo "*In dubiis libertas*" velja celo v teoloških razpravah, kaj šele na področju dnevne politike. In dejansko so se v zadnji volilni kampanji politično izpostavili mnogi cerkveni predstavniki, in sicer v prid ene in druge politične opcije. Srž vprašanja tiči drugje, in sicer ali je pošteno eno od teh opredelitev predstavljati kot za katoličana edino možno, torej kot katoliško *toutcourt*. Če bi bilo to res, bi bilo treba dosledno priznati, da je približno polovica italijanskih katoličanov na zadnjih volitvah glasovala nekatoliško.

Upam si trditi, da je obrambno razpoloženje, ki je zajelo en del italijanske katoliške skupnosti, prej znamenje šibkosti kot moči. Tovrstna borbenost se kaže predvsem kot posledica strahu, in ne kot znamenje oživiljene in dinamične družbene prisotnosti. Težko je upati, da bi v sekularizirani družbi, kakršna je tista, v kateri živimo, križarski pohodi nad "zlom" mogli preokreniti smer kulturnega in civilizacijskega razvoja v drugo smer. Uspehi, ki bi jih pri tem morebiti dosegli, bi se nujno izkazali za varljive, začasne in zgolj zunanje. Bolj obetavna se mi zdi pot, ki jo je že pred petnajstimi leti nakazal pater Bartolomeo Sorge, nekdanji urednik revije *La Civiltà cattolica*, ko je katoličane opozarjal, da se pri javnem delu ne morejo zadovoljiti z ugotavljanjem "neprotislovnosti" s krščanskimi načeli pri drugih. S tem sicer potišajo svojo vest, ničesar pa ne prispevajo k bolj pravičnemu in bolj krščanskemu oblikovanju tuzemske skupnosti.

Zato jih je vabil, naj se pogumno in brez predsodkov, obenem pa dosledno s svojo vestjo, opredelijo za odprto soočenje z družbenimi silami, ki si iskreno prizadevajo za skupno dobro in za prenovu in rast celotne italijanske družbe. Sorgejeva beseda se mi zdi tudi danes aktualna.

Seveda pa obstaja tudi druga stran medalje. Zelo jasno jo je v osrednjem italijanskem dnevniku pred kratkim izpostavil Luigi Bobba, bivši predsednik Združenja italijanskih katoliških delavcev, izvoljen v parlament na listi Marjetice. Gre za to, da ima še tako velikodušno zastavljeno sodelovanje katoličanov z drugače mislečimi svoje meje. Če bi namreč v levosredinskem zavezništvu prevladala njena skrajna, žolčno laicistična komponenta, bi bilo tega sodelovanja kmalu konec, z njim pa bi v Italiji pokopali tudi sanje o oblikovanju zmerne, reformističnega, k svobodi, solidarnosti in evropskega povezovanju usmerjenega političnega pola. To pa ne bi ne Italiji ne italijanski demokraciji prineslo nič dobrega.

Vladimir Kos

Zlati kelih molka

*Ste kdaj odkrili sončev čar slovesa?
Kako odhaja v Fúdzí Jóšidá?
Kot da nikdár ne bo odšlo z nebes,
"Spet pridem" oknom stavb smehlja se.*

*In sebi bolj naklonjena drevesa
poboža, skrita gnezda daljši hip;
dotakne hiš se, tudi grdih vmes,
še tistih, ki že dolgo so brez šipe.*

*A zdi se mi - povejte, če se motim -,
da se z rumenimi narcisami
nazadnje poslovi in gre na pot
otožno, kot da slajše je med njimi.*

*Obzirno šéle zdaj roké nevidne
lestence zvezd nad strehami prižgo.
Bo gora Fúdzí šla tišino pit?
Gotovo! Kelih zlat jo čaka v molku.*

Razprti svetovi

Intervju s pesnikom Davidom Bandellijem

► **To je tvoja druga zbirka. Ob prvi si drastično poudaril, da ne misliš svojih misli in občutkov več prelivati v pesmi. Si bil iskren, ali je to bila le sramežljiva drža?**

► To me zdaj vsi sprašujejo ... Dejansko sem po izidu prve zbirke *Klic iz nadzemlja* postavil svoje ustvarjanje pod vprašaj. Izid zbirke mi je pomenil res veliko in podvomil sem, da bi bil sposoben spet zbrati nekaj pesmi v primerno celoto ali dodati kaj novega načinu izražanja ali svoji poetiki. In res je po *Klicu iz nadzemlja* sledilo več kot leto dni popolnega molka. Za pisalo sem spet prijel iz čiste potrebe po izražanju. Brez poezije se ne da ... In zasluga za novo zbirko gre seveda založbi Mladika ter vsem tistim, ki so v moje ustvarjanje verjeli bolj kot sem sam ...

► **Pišeš zase, a vendar je jasno, da hočeš posredovati svoj svet tudi drugim ... je to poskus ustvarjanja stikov z zunanjim svetom?**

► Stike z zunanjim svetom človek ustvarja ob vsakem koraku. Ne pišem samo zase, ker bi sicer poezija bila solipsistična stvar in je potem ne bi objavljaj. Skušam samo ustaviti, interpretirati in predajati utrinke iz vsakdanjosti, ki je večkrat tako zelo poetična in zanimiva.

► **Iz tvojih pesmi odseva globoko krščansko prepričanje, a tudi neka melanholija po boljšem svetu in boljšem človeku v njem. Si pesimist?**

► Pesimist sem le, v kolikor gledam, kaj vse se dogaja na našem svetu, ki je v svojem bistvu krut. Nagnjen pa sem k upanju in to mi omogoča, da sprejemam Kristusovo sporočilo, ki pa me vznemirja iz dneva v dan. Ni nobenega znanstveno utemeljenega odgovora na krščanstvo. Je samo figura Jezusa Kristusa, ki je s svojim življenjem pove-

dala vse. Pred brezupom družbe vidim izhod v njegovem zgledu. Slediti mu pa je dejansko boj in življenjska naloga ...

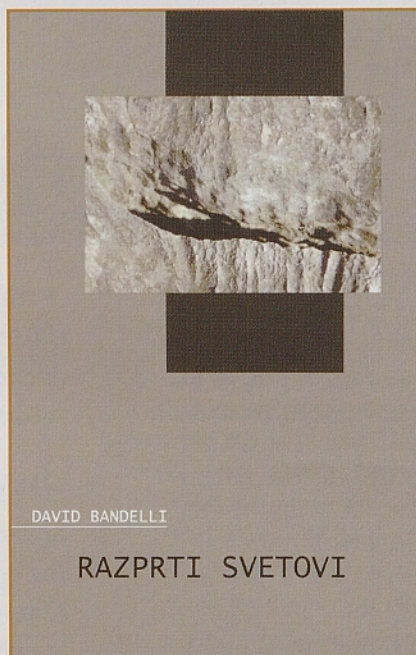
► **Bralci so ti hvaležni, ker tvoji verzi niso hermetični, s tvojo grafično strukturo dobijo nekakšna ločila in so zato bolj berljivi, poezija ti "postaja ena najbolj vsakdanjih stvari", to ustvarja občutek, da pišeš z lahkoto, je res?**

► Čedalje bolj s težavo jih pišem...

Hermetizmu se nisem posvetil, ker bi potem preveč oddaljeval od bralca poetičnost vsakdana. V tem vidim "vsakdanjost" poezije, ki ni obredno dejanje, ampak eden izmed darov, ki je dan človeku. Ne sme biti farizejska, sicer ni več pristna.

► **Pišeš članke, eseje in komentarje, ustvarjaš pa samo v verzih. Literarna proza te še ni zamikala?**

► Zamikala me je, če ne drugega, ker sem literaturi študijsko in profesionalno zapisan. Nekaj ostaja v predalu, potrebujem pa še veliko časa, poguma in moči, da bi ustvaril še kakšen fikcijski svet. Ta svet, v katerem smo in se z njim vsak dan soočamo, me z enkrat dovolj zaposluje ...

Mitja Petaros

10-letnica Slovenskega zamejskega numizmatičnega društva J.V. Valvasorja

V Trstu se že vrsto let redno zbirajo numizmatiki, ki so v petek, 5. maja, na Opčinah odprli razstavo ob desetletnici delovanja svojega društva, *Slovenskega zamejskega numizmatičnega društva J. V. Valvasorja*. Razstava z naslovom "Denar ob naši meji (od II. svetovne vojne do skupne Evrope)" je obiskovalcem želela predstaviti bankovce in kovance, ki so jih ljudje uporabljali na slovensko-italijanskem obmejnem pasu v preteklih šestdesetih letih do skupne valute evra, ki bo od naslednjega leta dalje v obtoku tako v Sloveniji kot v Italiji.

V postavitve razstave so člani zamejskega numizmatičnega društva vložili mnogo časa in energije. Otvoritev je potekala v preprostem in sproščenem vzdušju, saj so želeli prireditelji predstaviti delovanje društva, prikazati povezovalno med numizmatiko in zgodovino ter nenazadnje večno prepletanje med slovansko in latinsko kulturo v naših krajih. Zelo prijetno presenečeni pa so bili organizatorji nad dobrim odzivom gostov na otvoritvi, saj so bili med drugimi prisotni mnogi člani *Slovenskega numizmatičnega društva* iz Ljubljane, predstavniki *Zadružne kraške banke*, kustos numizmatičnega kabineta *Narodnega muzeja* iz Ljubljane, predsednik in člani *Slovenske prosvete* iz Trsta, kustos koprškega muzeja, predstavniki *Tržaškega filatelističnega kluba Košir*, prijatelji *Primorskega numizmatičnega društva* iz Ilirske Bistrice, mnogi časnikarji in predstavniki medijev ter še bi lahko naštevali. Ko so si obiskovalci ogledali postavljene panoje in vitrine, je predsednik zamejskega numizmatičnega društva Andrej Štekar pozdravil prisotne, pojasnil smisel in

pomen razstave ter se zahvalil *Zadružni kraški banki* (edinemu popolnoma slovenskemu denarnemu zavodu v Italiji), ki je numizmatičnemu društvu dala na razpolago svojo razstavno dvorano in je društvu vedno ob strani pri njegovem delovanju (nenazadnje je bil pred desetimi leti v isti dvorani ustanovni občni zbor *SZND J. V. Valvasorja*), nato se je zahvalil še *draguljarni Malalan* z Opčin, ki je posodila vitrine, v katerih so bili razstavljeni nekateri kovanci, Pošti Slovenije, ki je posodila panoje, na katerih so viseli bankovci, in Knjižnici Dušana Černeta iz Trsta, ki je tudi dala na razpolago svoje vitrine za razstavo. Pristrčne zahvale sta bila deležna tudi SND iz Ljubljane, saj sta društvu s skupnimi močmi tiskali

li zadnjo številko *Numizmatičnega vestnika*, in tržaška založba *Mladika*, ki je založila izid obeh razglednic, ki sta bili izdani za društveni jubilej. Čeprav so si mnogi člani prizadevali, da bi razstava in praznični dan čimbolje uspela, je predsednik izrecno pohvalil delo in požrtvovalnost nekaterih posameznikov, ki so si še posebno privzeli k srcu organizacijo in celotno pripravo. Člana Matej Susič in Mitja Petaros sta npr. poskrbela za

vse logose in žige, ki so jih nato uporabili ob desetletnici društva (Mitja Petaros je pripravil osnutke filatelističnega žiga prvega dne in tistega, s katerim so ožigosali tolarske bankovce, ki ju je nato strokovno, tehnično in umetniško uresničil Matej Susič, ki je izdelal tudi razglednici), Marko Kralj je ob vsem delu, ki ga je vložil v pripravo razstave, poskrbel tudi za strokovni pretisk bankovcev, Dorči Okretič je odlično poskrbel za zaključni družabni moment,

Zvonko Vidal je bistveno pomagal pri sestavi panojev in vitrin za razstavo, Stanko Flego, Edi Gracconia, Andrej Štekar in vsi ostali prej omenjeni so pomagali pri iskanju in zbiranju najprimernejših razstavljenih bankovcev in kovancev, postavitvi in razporeditvi razstave. Mitja Petaros in Andrej Štekar sta napisala opombe in spremno besedilo ob panojih, marsikdo pa je tudi drugače pomagal, da je vse skupaj steklo, kot bi moralo. Skupinsko delo torej, ki je obrodilo res prijeten večer.

Postavitev numizmatične razstave je bila namreč le vrh praznovanja 10-letnice društva, saj je ob tej priložnosti SZND J. V. Valvasorja dalo celo vrsto pobud, ki bi jih le našteali: v *Numizmatičnem vestniku*, strokovni reviji, ki enkrat letno izide v Ljubljani na pobudo osrednjega Numizmatičnega društva Slovenije, so tržaški numizmatiki objavili vrsto člankov, tudi tistega s kronološkim pregledom dejavnosti, s pomočjo založbe Mladika so izdali dve razglednici (na eni je podoba mesta Trst iz Valvasorjeve *Slave vojvodine Kranjske*, na drugi pa 20-tolarski bankovec - tisti s portretom Valvasorja - in nekateri obtočni in priložnostni tolaški kovanci v zadnjem letu obtoka), da bi lahko nanje natisnili filatelistični žig, ki ga je ob tej priložnosti na predlog društva uradno izdala italijanska pošta uprava, z dvojezičnim napisom v italijanščini in slovenščini (naj tu odpremo kratek oklepaj o namenu takega žiga: numizmatikom se je predvsem zdelo pomembno, da bi pripravili spominski žig, ki bi ga lahko imeli tudi drugi zbiratelji, obenem pa je bila to odlična priložnost za izdajo dvojezičnega žiga, ki bi imel vsedržavni odmev. Marsikdo v Italiji zbira le poštne žige prvega dne, take pečate pa uradno izda-

ja italijanska državna pošta, ki jih po uporabi hrani v svojem glavnem arhivu v Rimu, tako je numizmatiki uspelo, da je slovenski napis spet romal v uradno italijansko državno ustanovo). S posebnim srebrnim pretiskom so ponatisnili 102 tiskovno nove 20-tolarske bankovce v spomin na 10-letnico

(ki pa so namenjeni le zbiralcem in numizmatikom, saj bankovce s takim privatnim pretiskom Banka Slovenije izloči iz obtoka, če jih prestreže, vsekakor so to uradni bankovci, ki jih je dala v obtok Banka Slovenije, ne kakšni posebni boni ali pa spominski ponaredki), oglašali so se v revijah in časopisih ter na radijski postaji *Radio TS A*, da bi poudarili desetletnico društva. Po predsednikovem pozdravu se je

večina gostov in prisotnih okrepčala pri skrbno pripravljeni zakuski, kjer so vsi v sproščenem vzdušju pokramljali še dolgo.

Naj še dodamo, da je bila razstava odprta od 5. do 14. maja 2006 od 10. do 12. ure in od 15. do 17. ure vsak dan, razen ob sobotah in nedeljah, ko je veljal le jutranji urnik. Razstavljeni so bili bankovci in kovanci, ki so bili v obtoku v slovensko-italijanskem obmejnem pasu, tako *lire* kot *dinarji*, kasneje pa še *slovenski tolarji* in *evri*, taki, kot so jih gotovo uporabljali naši nonoti oz. dedki in kasneje mi, njihovi potomci. Smisel razstave pa ni bil ta, da bi prikazali numizmatično zanimive in drage bankovce in kovance, ampak take, ki so gotovo krožili med ljudmi in so jih uporabljali v naših krajih, zato niso bili razstavljeni redki primerki, ampak le taki, ki so gotovo bili obtočni, tako bankovci kot kovanci (seveda ni manjkala vitrina s predstavitevjo tega, kar je zamejsko numizmatično društvo doseglo v desetih letih svojega delovanja. Razstavljeni sta bili zato tudi medalji, ki ju je društvo skovalo ob tisočletnici prve pismene omembe mesta Gorica in ob stoletnici obratovanja openskega tramvaja). Tako je marsikateri obiskovalec lahko obujal spomine na denar, ki ga je res uporabljal, marsikdo pa je prvič videl in zvedel kakšno zanimivost o prvih povojnih bankovcih ali o partizanskih bonih. Vsi pa so spoznali, da je numizmatika tesno povezana z zgodovino in da je ne gre spregledati ob nobeni resni zgodovinski razpravi ali prireditvi. Po mnenju marsikaterega obiskovalca je Slovensko zamejsko numizmatično društvo J. V. Valvasorja s tako razstavo na zelo primeren način ovekovečilo praznovanje 10-letnice svojega delovanja.

Priložnostna razglednica ob desetletnici društva.

Ciril Velkovrh

Moji vzorniki

Po upokojitvi sem s fotoaparatom odšel v hribe iskat tolažbo za ta dogodek. Nekateri znanci so me spraševal, zakaj tolažbo. Z veseljem povem, kolikorkrat je potrebno, da zato, ker sem rad hodil v službo. Sprva sem pripravil veliko fotografij le sebi v veselje, kasneje pa izdal veliko razglednic s fotografijami naravne in kulturne dediščine in postavil veliko razstav v domovini in tujini.

Drugi znanci so bili mnenja, da brez diplom in strokovnih nazivov ne bi smel toliko nastopati v javnosti. Vseskozi sem se zavedal svojega pomanjkljivega znanja in se kasneje tudi zamislil, kaj pa če imajo prav. Ob delu pa sem "srečal" tri vélike Slovence, ki so mi s svojim delom in z življenjem razblinili pesimizem.

Prvi je bil največji slovenski arhitekt **Jože Plečnik**, ki je kljub temu, da ni imel univerzitetne diplome, naredil toliko lepega in vrednega, ne samo pri nas, pač pa tudi v tujini. Odprta kapelica Male Terezije (Sl. 1) v Solčavi je edino znamenje ob Slovenski planinski poti, zgrajeno leta 1925 po načrtih Jožeta Plečnika. Za ta podatek nista vedela niti ministrica za kulturo niti znani arhitekt gospod Boris Podreka, ki sem ju srečal v Gradcu na evropski razstavi, posvečeni Jožetu Plečniku. Tudi na Krvavcu so leta 1929 postavili kapelo po njegovih načrtih, posvečena pa je Mariji Snežni (Sl. 2).

Drugi je bil skladatelj **Blaž Arnič**, o katerem sem ob njegovi 100. obletnici rojstva na predlog njegovega prijatelja in mojega svaka Leopolda Rijavca priredil in objavil daljši zapis v celjskem

Sl. 1. Odprta kapelica Male Terezije v Solčavi.

Novem tedniku. Ob tem pa sem ugotovil, da se osnovna šola v Lučah "neupravičeno" imenuje po njem, saj ni nikoli hodil v to šolo. Pa ne samo to, ampak Blaž Arnič sploh nikoli ni hodil v nobeno osnovno šolo. Vse, kar je bilo potrebno, ga je naučila mama 900 m visoko pod Raduho. Ko je prišel čas, da gre v ljubljanske šole, mu je ravnatelj osnovne šole v Lučah napisal potrebno potrdilo.

Tretji pa je glasbenik gospod **Slavko Avsenik**, ki kljub tolikemu številu lepih melodij (Sl. 3. Pod Golico) dolgo časa sploh ni poznal not. Notne zapise teh melodij mu je zapisoval in prirejal njegov brat Vilko Avsenik, s katerim pa sem pred leti imel čast igrati rekreativni tenis. Prijateljstvo iz mladih let pa je ostalo. Na njegovo prošnjo je ob odprtju moje pete razstave fotografij nastopila mezosopranistka Jožica Kališnik ob spremljavi Mihe Dovžana na citrah brez avtorskega honorarja zato, ker jima je gospod Vilko naredil veliko dobrega v njunem glasbenem življenju.

Za lepe fotografije pa je dovolj, da ima človek dober fotoaparat in da fotografira po Sloveniji, ki je med najlepšimi deželami na svetu.

Sl. 2. Kapela Marije Snežne na Krvavcu.

Sl. 3. Pod Golico.

Antena

100 LET SPDT

Slovensko planinsko društvo Trst je svojo stoletnico zaokrožilo z izdajo bogato dokumentirane nove zgodovine društva in slovenskega planinstva na Tržaškem. Pod naslovom *Od Jadrana prek Triglava, Sto let Slovenskega planinskega društva Trst* jo je napisal nekdanji dolgoletni predsednik SPDT, časnikar Lojze Abram.

KONZULAT V TRSTU

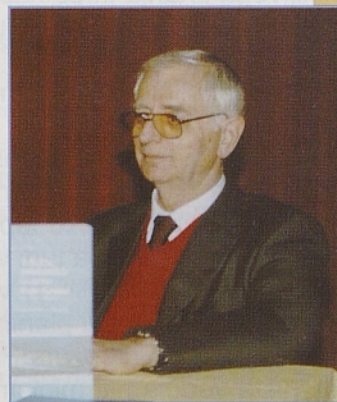
Tržaška univerza je pred meseci v knjižni obliki izdala diplomsko nalogo mladega Tržačana Aljoše Fonde o predvojnem jugoslovanskem konzulatu v Trstu (*Il consolato del Regno di Jugoslavia a Trieste*). Spremno besedo je napisal prof. Aldo Colleoni.

Boris Kuret 60-letnik

V petek, 28. aprila, je lepo zaokrožil svoja plodna leta kulturni in javni delavec Boris Kuret. Po poklicu je knjigovodja - komercialist, a je svoje sposobnosti in znanje vedno rad posvečal tudi drugim dejavnostim. Tako je dolgo let član rojanskega cerkvenega pevskega zbora, član odbora društva Rojanski Marijin dom in Skupine 85 ter je sploh na razpolago, ko je treba pomagati iz težav našim kulturnim in javnim ustanovam. Tako je pred leti potegnili iz krize naš dnevnik z ustanovitvijo zadruge Primorski dnevnik. Trenutno je predsednik upravnega odbora Slovenskega stalnega gledališča v Trstu, za kar sta ga zaprosili obe krovni organizaciji SKGZ in SSO. Borisu želimo še na mnoga leta!

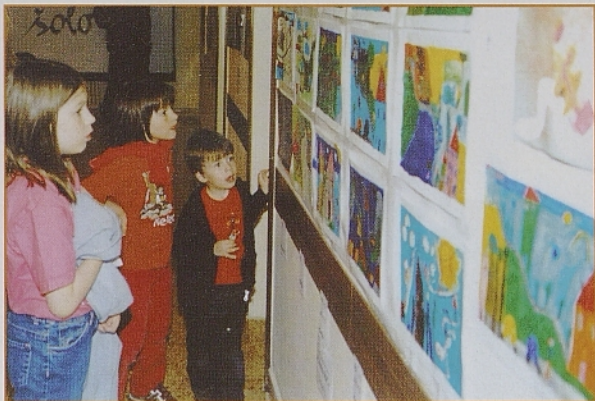
Komar in Štoka v Finžgarjevem domu

Društvo *Finžgarjev dom z Opčin* je pred kratkim priredilo dva prijetna večera "z avtorjema našega prostora". V četrtek, 30. marca, je prof. Robert Petaros predstavil avtorja dr. Guida Komarja in njegovo knjigo *Tržaško pristanišče in sodobni blagovni promet*. V četrtek, 27. aprila, pa je prof. Vilma Purič predstavila zadnjo knjigo dr. Draga Štoke *Začeti znova*. Odlomke iz njegovih črtic, ki jih je zbrala prof. Lučka Susič, sta brala člana igralske skupine Tamara Petaros Urška Šinigoj in Matej Susič. Glasbeno je večer obogatil cerkveni pevski zbor Sv. Jernej.

Avtor knjige o tržaškem pristanišču Guido Komar (zgoraj desno); Vilma Purič in Drago Štoka ter cerkveni zbor Sv. Jernej na predstavitvi knjige dr. Draga Štoke *Začeti znova* (spodaj).

Društvo Rojanski Marijin dom za otroke

Razstava likovnega natečaja z naslovom *Moja pot v šolo* (levo) in prizor s predstave *Pika nogavičke* v izvedbi Slovenskega odra (desno).

V nedeljo, 23. aprila, je Društvo Marijin dom iz Rojana priredilo prijeten popoldan za otroke, ki so sodelovali na likovnem natečaju pod naslovom *Moja pot v šolo*. Na pobudo so se odzvale osnovne šole s Tržaškega s preko 300 risbami, ki so jih razstavili po stenah Marijinega doma. Vsi otroci in šole so bili nagrajeni in so prejeli priznanja. Pred podelitvijo nagrad pa je Slovenski oder vsem prisotnim, ki so napolnili dvorano Marijinega doma v Rojanu, poklonil predstavo *Pika nogavička*, ki jo je priredila in zrežirala Lučka Susič.

ZGODBA NEKE STAVKE

Institut Livio Saranz iz Trsta je še lani izdal dvojezično knjigo, ki jo je Ivan Vogrič posvetil slovitih petmesečni stavki kraških kamnosekov pred sto leti in ji dal naslov *Nabrežina 1904-1905: zgodba neke stavke*.

JUBILANTI

Dne 8. februarja je v Sežani praznovala 80-letnico prevajalka in kulturna delavka ter organizatorka Jolka Milič.

Dne 11. marca je v Trstu obhajal 70-letnico pesnik in bivši ravnatelj Slovenskega stalnega gledališča Miroslav Košuta.

Dne 15. marca je obhajal 80-letnico nekdanji odgovorni urednik Primorskega dnevnika in predsednik SKGZ Gorazd Vesel, ki je po rodu sicer iz Trsta, a je odrasčal v Ljubljani, od leta 1949 pa živi v Gorici.

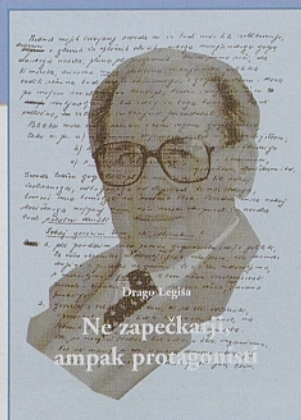
Dne 4. maja je v Gorici obhajal 80-letnico škofov vikar za Slovence in kancler goriške nadškofije msgr. Oskar Simčič. Dolga leta je bil katehet, profesor moralne teologije in cerkveni sodnik, bil je tudi duhovni vodja Slovenskih goriških skavtinj. Kot dušni pastir skrbi za Slovence na Krminskem, od leta 1992 je predsednik Goriške Mohorjeve družbe.

UMRL ZGODOVINAR TEODORO SALA

V Trstu je 20. aprila umrl zgodovinar Teodoro Sala. Rodil se je leta 1928 v Civitavecchii, od konca vojne pa je živel v Trstu, kjer je bil profesor sodobne zgodovine na univerzi. Posvečal se je predvsem zgodovini Trsta in Balkana. V letih 1991-95 je bil predsednik Deželnega zavoda za zgodovino osvobodilnega gibanja v Furlaniji-Juljski krajini.

BLUMENWITZ O NAŠI POLPRETEKLOSTI

V slovenskih polemikah glede polpreteklosti se vse pogosteje omenja študija Okupacija in revolucija v Sloveniji (1941-1946), ki jo je novembra izdala celovška Mohorjeva. Avtor, ki je bil znan nemški strokovnjak za mednarodno pravo, je umrl aprila lani v svojem 66. letu starosti. Slovensko izdajo sta uredila zgodovinarja Tamar Griesser-Pečar in Jože Dežman.

Drago Legiša v izboru

Časnikar in politik dr. Drago Legiša je 17. decembra obhajal 80-letnico. Ob tej priložnosti je februarja letos Goriška Mohorjeva družba v knjigi *Ne zapečkarji, ampak protagonisti* izdala intervju z njim ter izbor njegovih predavanj ter uvodnikov in komentarjev iz Novega lista, Novega glasa in Slovenca. Uvodno besedo je napisal

Jurij Paljk, knjigo pa so uredili Jože Horvat, Marko Tavčar in Jurij Paljk. Predstavitev knjige je bila v okviru proslave Dneva slovenske kulture 19. februarja v Devinu.

IZ DELOVANJA DRUŠTVA SLOVENSКИH IZOBRAŽENCEV

Majda Artač, Marija Cenda, Evelina Umek in Darka Zvonar Predan (levo); prof. Jože Ramovš in Jelka Lapajne v DSI (desno).

Prvi ponedeljek v marcu, ki je bil zelo blizu prazniku žena, je DSI posvetilo pogovoru o ženski literarni ustvarjalnosti v Trstu. Pri pogovoru, ki ga je vodila časnica Darka Zvonar Predan, so sodelovale prof. Marija Cenda ter ustvarjalki pesnica Majda Artač Sturman in pisateljica Evelina Umek. Ponedeljkov večer 13. marca pa je bil posvečen

stoletnici rojstva dr. Antona Trstenjaka. O liku in delu velikega raziskovalca slovenske duše je predaval prof. Jože Ramovš z ljubljanske univerze. Z zanimivim pričevanjem je na večeru sodelovala tudi gospa Jelka Lapajne. V ponedeljek, 20. marca, je Rafko Dolhar predstavil novo knjigo Draga Štoke Začeti znova in zbirko novel Saše Martelanca Kam potujejo večeri. Sedemindvajsetega marca je etnolog dr. Janez Bogataj predstavil publikacijo Nesnovna kulturna dediščina. Na večeru sta sodelovali še urednica knjige Nataša Gorenc in soav-

Drago Štoka, Rafko Dolhar in Saša Martelanc (zgoraj); Martina Repinc, Nataša Gorenc in dr. Janez Bogataj (spodaj levo); zgodovinarica Nataša Nemec (desno).

Škof Evgen Ravignani, Anamarija Stibilj Šajn in slikarka Ličen (levo) ter združeni zbor ZCPZ (desno) na razstavi Umetniki za Karitas.

torica Martina Repinc. V ponedeljek, 3. aprila, je časnikar Ivo Jevnikar vodil pogovor z zgodovinarico Natašo Nemec o njenem seznamu žrtev povojnih pobojev. V ponedeljek, 3. aprila, ki je bil zadnji pred velikonočnimi prazniki, so v društvu imeli v gosteh razstavo Umetniki za Karitas. Šlo je za razstavo umetniških del, ki so nastala na likovni koloniji za dobrodelne namene na Sinjem vrhu nad Ajdovščino ob udeležbi številnih slovenskih in tujih umetnikov, med njimi tudi več zamejskih. O umetnikih in razstavljenih delih je govorila Anamarija Stibilj Šajn. Za glasbeni okvir je poskrbel združeni zbor Zveze cerkvenih pevskih zborov pod vodstvom Edija Raceta. Razstavo je odprl tržaški škof Evgen

Ravignani. V drugem delu bogatega in prijetnega večera je urednik Božo Rustja predstavil še knjižno zbirko Zgodbe za dušo, ki izhaja pri založbi Ognjišče v Kopru. Zadnji ponedeljek v aprilu je bil prvi po Veliki noči, zato so ga kot običajno posvetili podelitvi nagrade Vstajenje. Za leto 2005 je nagrado prejela pisateljica in publicistka Lida Turk za svoje delo Zora. Utemeljitev nagrade je prebrala predsednica komisije prof. Lojzka Bratuž, nagrado pa je izročil predstavnik Zadružne kraške banke Walter Stanissa. O nagrajenki in njenem delu je govorila Evelina Umek, odlomke iz knjige Zora pa je brala Matejka Peterlin. Večer sta glasbeno obogatili še pianistki Martina Mezgec in Jana Zupančič iz razreda prof. Tamare Ražem pri Glasbeni matici v Trstu.

Dobitnica nagrade Vstajenje Lida Turk (zgoraj); Walter Stanissa, Lida Turk in Lojzka Bratuž med podelitvijo nagrade (levo) ter pianistki Martina Mezgec in Jana Zupančič (desno).

Skavtsko jurjevanje 2006

Na levi, med jutranjo mašo na travniku v Prečniku, ki jo je daroval duhovni vodja Tone Bedenčič; desno, med blagoslovom rut najmlajših novih članov (foto Martin Maver).

V Prečniku je bilo 23. aprila jurjevanje tržaškega dela Slovenske zamejske skavtske organizacije. Pred obljubami novih članov je mašo na prostem daroval duhovni vodja Tone Bedenčič, sledile so igre in taborni ogenj. Obljubilo je 5 volkuljic in volčičev, 18 vodnic in izvidnikov in dvojce roverjev.

SZSO se intenzivno pripravlja na 5. slovenski zamejski jamboree, ki bo od 27. julija do 6. avgusta v občini Tipana v videmski pokrajini, in to ob 30-letnici prvega takega velikega skavtskega srečanja.

SPOMIN NA STANETA ŠUŠTERŠIČA

V Združenih državah močno pogrešajo javnega delavca in časnikarja Staneta Šušteršiča, ki je preminil 11. decembra v bolnišnici v Bethesda pri Washingtonu. Rodil se je leta 1922 v Mariboru, kjer so tudi pokopali žaro z njegovim pepelom. V ameriški prestolnici je zaradi gostoljubja, razgledanosti in domoljubja veljal za slovenskega kulturnega ambasadorja. V letih 1952-57 je bil prvi predsednik pevskega zbora Korotan v Clevelandu, kjer je v letih 1954-59 tudi vodil slovenski radijski program. Nato se je preselil v Washington, kjer je na Glasu Amerike delal v letih 1960-79 kot urednik, v letih 1979-89 pa kot koordinator vseh nočnih radijskih programov za Evropo.

UMRL PISATELJ LUCIJAN VUGA

Pisatelj, pesnik in publicist Lucijan Vuga iz Nove Gorice je nenadno preminil 8. aprila. Rodil se je 30. julija 1939 v Gorici. Bil je sicer strokovnjak za kibernetiko, vendar je bil tudi javni delavec in navdušen pisec. Objavil je več leposlovnih in poljudnoznanstvenih knjig.

KOROŠKI NAGRADI

Einspielerjevo nagrado, ki jo podeljуетa Narodni svet koroških Slovencev in Krščanska kulturna zveza za služnim predstavnikom večine, je sredi novembra v Celovcu za uveljavljanje dvojezičnosti na Koroškem prejel jezikoslovec s celovške univerze prof. Heinz-Dieter Pohl.

Tischlerjevo nagrado pa sta organizaciji, kot smo že poročali, 20. januarja podelili skladatelju prof. Jožetu Ropitzu.

LJUBEZEN IN KRIVDA IVANA CANKARJA

To je naslov doktorske disertacije, ki jo je Irena Avsenik Nabergoj na skoraj 800 straneh v knjižni obliki izdala pri Mladinski knjigi. Gre za analizo etične, socialne in religiozne tematike v Cankarjevem opusu.

KNJIGA O IZIDORJU PREDANU

Neutrudna tržaška raziskovalka in publicistka Lida Turk je jeseni za tisk pripravila knjigo Desetnjak Dorič pripoveduje. Gre za spomine beneškega javnega delavca in časnikarja Izidorja Predana, ki je bil svojčas njen gost v daljšem nizu radijskih oddaj. Spretni besedi sta napisala rajni Filibert Benedetič in Jole Namor.

SLOVENKA NA PARAGVAJSKI ZNAMKI

Že oktobra lani je pošta v Paragvaju izdala znamko s podobo slovenske antropologinje Branke Sušnik (1920-1996), ki je svoja najbolj ustvarjalna leta preživel v mestu Asunción, kjer je vodila muzej. Posebej je raziskovala življenje paragvajskih Indijancev.

ČESTITKE

Družino Alenke in Roberta Perica je 24. maja osrečilo rojstvo prvorojenke Mete.

Staršema iskreno čestitamo in se z njima veselimo

vsi na Donizettijevi

BBC IN RADIO VATIKAN

Papež Benedikt XVI. je 3. marca obiskal Radio Vatikan ob 75-letnici ustanovitve te postaje, ki je začela oddajati svoje sporede 12. februarja 1931. Prve slovenske besede na Radiu Vatikan so bila velikonočna voščila leta 1934. Redne oddaje v slovenščini, ki jih je p. Anton Prešeren predlagal leta 1946, so se začele 22. decembra 1948. Od leta 1999 obsegajo po 20 minut dnevno. Od leta 1994 jih vodi p. Janez Sraka, pred njim pa jih je doslej najdlje urejal p. Pavel Leskovec (1971-94).

Dne 23. decembra lani pa so v Londonu po skoraj 65 letih ukinili slovenske sporede javne službe BBC. Oddajati so jih začeli med vojno, 22. aprila 1941, v okviru jugoslovanske redakcije. Zadnja leta so sporede oddajali le prek satelita in interneta, predvajalo pa jih je 24 partnerskih postaj v Sloveniji. Zadnji glavni urednik je bil Brane Kastelic. V poslovljni oddaji je nastopila tudi 86-letna nemška Judinja Liza Hirsch Houlton, ki je spregovorila že med prvo oddajo leta 1941.

MOJA ZGODBA

Odsek Zveze mater in žena na Pristavi v Buenos Airesu je ob 60-letnici konca vojne pod naslovom Moja zgodba izdal zbirko enajstih pričevanj slovenskih žena o doživetjih med vojno in revolucijo.

APOLLONIO TOTOLI

ANTONIO VITALE
BOMMARCO

Diario dell'Anima
Ritratto di un vescovo francescano

PADOVA 2005

Knjiga o nadškofu p. Bommarcu

V Gradišču ob Soči so 31. marca predstavili knjigo o nadškofu p. Antonu Vitalu Bommarcu, ki je umrl 16. julija 2004, goriško nadškofijo pa je vodil v letih 1983-99. Pripravil jo je p. Apollonio Tottoli, na 300 straneh pa jo je dala natisniti padovanska provinca minoritov. Urednik, ki je že napisal odlično biografijo p. Placida Corteseja, je v knjigi zbral obsežne odlomke iz duhovnega dnevnika, ki ga je p. Bommarco pisal na vsakoletnih duhovnih vajah. Od tod naslov: **Antonio Vitale Bommarco, Diario dell'Anima, Ritratto di un vescovo francescano**. V knjigi je p. Tottoli zbral tudi bogato vzporedno gradivo: fotografije, dokumente in številna pričevanja Bommarcovih sodelavcev in znancev.

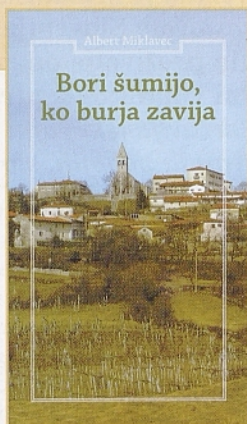
RAJNI MARJAN BOGATAJ

Novembra je v Buenos Airesu v Argentini, star 77 let, umrl javni delavec Marjan Bogataj. Vodil je turistično agencijo Ilirija Tours, zelo dejaven je bil v Našem domu v San Justu in v društvu upokojencev, po smrti Alberta Čuka je obnovil tedensko radijsko oddajo Slovenski kotic, nato pa izpeljal še slovenske oddaje na televiziji.

ETIMOLOŠKI SLOVAR

SLOVENSKEGA JEZIKA DOVRŠEN

Etimološki slovar slovenskega jezika, ki ga je zasnoval rajni akad. France Bezljaj in katerega prvi zvezek (A-J) je izšel leta 1976, je bil konec lanskega leta dovršen. Izšel je njegov četrti zvezek (Š-Ž), ki sta ga v Ljubljani izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti ter Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša.

Deset let po smrti Alberta Miklavca

V petek, 5. maja, so ob desetletnici smrti duhovnika in pesnika Alberta Miklavca njegovi rojaki v Tomaju priredili lepo spominsko prireditev v njegovem rojstnem kraju, ki je poleg njega dal tržaškim Slovincem še dva duhovnika, ki sta se posvetila delu v naših vinogradih, to sta pokojni dolinski župnik Albin Grmek in bazovski župnik Žarko Škerlj. Na Miklavčevi rojstni hiši so odkrili spominsko ploščo, temu pa je sledil še kulturni program, pri katerem sta nastopila kot govornika prof. Tomaž Pavšič in tržaški duhovnik Dušan Jakomin. V nedeljo, 7. maja, pa sta domači župnik Ivan Furlan in bazovski župnik Žarko Škerlj darovala za pokojnega Miklavca sv. mašo, pri kateri je ubrano pel domači cerkveni pevski zbor.

Pokojni Albert Miklavc (rojen 9. marca 1928 v Tomaju) je umrl 9. maja 1996 in počiva v Tomaju na pokopališču blizu Srečka Kosovela. Miklavc je bil župnik v Borštu in na Katinari, bil je izvrsten pevec in je rad sodeloval pri nastopih Zveze cerkvenih pevskih zborov. Bil pa je tudi član našega uredniškega odbora in je pri Mladiki izdal svoj pesniški prvenec "Prošnja za jutri". Ob 10-letnici smrti je Kulturno društvo Tomaj prav za to priložnost izdalo zbirko njegovih objavljenih in še neobjavljenih pesmi z naslovom "Bori šumijo, ko burja zavija".

35. Pesem mladih

Na Pomorski postaji v Trstu je bila 19. marca revija otroških in mladinskih zborov Pesem mladih, ki jo prireja Zveza cerkvenih pevskih zborov. Nastopilo je 16 skupin in vsega skoraj 400 pevk in pevcev. Slavnostni govornik je bil Igor Švab.

foto I. G.

PREUREDITEV SLOVENSKE CERKVENE POKRAJINE

Papež Benedikt XVI. je 7. aprila ustanovil tri nove slovenske škofije: novomeško, celjsko in murskosoboško. Mariborsko škofijo je povzdignil v nadškofijo in sedež nove metropolije, ki obsega Maribor, Celje in Mursko Soboto, medtem ko ljubljanska metropolija odslej obsega Ljubljano, Novo mesto in Koper.

Za škofa v Celju je papež imenoval dosedanjega mariborskega pomožnega škofa lazarista Antona Stresa, ki je škofijo tudi že uradno prevzel 21. maja. Za novega pomožnega škofa v Mariboru pa je bil 24. maja imenovan salezijanec in dosedanji župnik na Rakovniku v Ljubljani Peter Štumpf.

Za škofa v Murski Soboti je bil imenovan dosedanji rektor bogoslovnega semenišča v Mariboru Marjan Turnšek.

Za škofa v Novem mestu je bil imenovan dosedanji pomožni škof v Ljubljani Andrej Glavan.

SLOVENC V LAŠKEM

Kulturno društvo Tržič je v slovenščini z italijanskimi povzetki izdalo zbornik Slovenci v Laškem. Uredil ga je Vlado Klemše, posvetil pa so ga spominu na prezgodaj preminulo javno delavko iz Laškega Bernardko Radetič Mučič.

ZGOŠČENKA GODALNEGA KVARTETA

Godalni kvartet Glasbene matice v Trstu, ki je edina zamejska stalna komorna skupina, je ob svoji 20-letnici izdal zgoščenko. Kvartet sestavljajo violinista Žarko Hrvatič in Štefan Job, violist Bogomir Petrač in čelist Peter Filipčič.

GLEDALIŠKE NAGRADE

Združenje dramskih umetnikov Slovenije je podelilo nagrado za življenjsko delo upokojenemu igralcu Slovenskega stalnega gledališča v Trstu Antonu Petjetu. Odličje Marije Vere mu je izročila predsednica ZDUS Alenka Pirjevec 13. maja v Kulturnem domu v Trstu. Priznanji za igrske dosežke v letu 2005 pa sta prejela bivša članica SSG Lučka Počkaj iz Slovenskega ljudskega gledališča v Celju in Peter Muševski iz Prešernovega gledališča v Kranju.

POIMENOVANJE

Če so slovenski otroški vrtec v Bazovici 7. decembra lani poimenovali po skladatelju in dirigentu Ubaldu Vrabcu, so vrtec na Colu v repentabriski občini 20. maja poimenovali po učitelju Antonu Fakinu (1848-1920), ki si je pridobil velike zasluge za razvoj krajevnega šolstva.

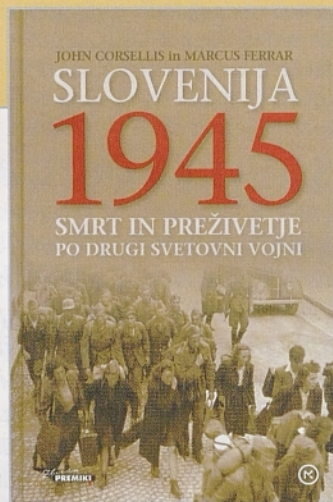
O KRUHU IN NAŠIH STVAREH

To je naslov zbirke glos, ki jih je za Novi glas napisal časnikar, pesnik in pisatelj Jurij Paljk. Uredila jo je Erika Jazbar, izdal pa Krožek Anton Gregorčič v Gorici. Spremno besedo je napisal Andrej Malnič, fotografije v knjigi pa so delo Vilija Cigoja. Predstavitve je bila 21. februarja v Gorici.

ZGOŠČENKA V ŠTEVERJANU

Otroški in mladinski pevski zbor Slovenskega katoliškega prosvetnega društva Sedej iz Števerjana sta lani praznovala 30-letnico. Spomladi sta izvedla jubilejni koncert in izdala spominsko publikacijo Pesem je naše veselje, jeseni sta praznovanja zaočrožila še z zgoščenko.

Corsellis in Ferrar v slovenščini

V zbirki Premiki je Mladinska knjiga pod naslovom Slovenija 1945 - Smrt in preživetje po drugi svetovni vojni izdala prevod knjige o državljanski vojni v Sloveniji, povojnih pobojih, slovenskih beguncih in njihovem nadaljnjem življenju, ki sta jo jeseni objavila pri angleški založbi I B Tauris nekdanji človekoljubni delavec v begunskih taboriščih v Avstriji, pozne-

jši šolnik John Corsellis iz Cambridgea in bivši dopisnik Reutersa ter pisatelj Marcus Ferrar, ki živi v Čenevi. Knjigo je prevedla Ferrarova žena, Slovenka Evelina, spremno besedo pa je prispeval Drago Jančar. Če je bila predstavitev angleške izdaje 26. oktobra v Londonu, sta oba avtorja skupno s prevajalko in urednico Nelo Malečkar nastopila na predstavitvi v Ljubljani 10. maja, nato pa še nekajkrat tudi z drugimi poznavalci obravnavane snovi.

Ocene

KNJIGE

REBULOV NAJNOVEJŠI ROMAN

In tako je Ljubljana postala Nilandij-ska prestolnica, kjer se dogajajo vse-slovenske spletke, koder se za petami mednarodno priznanih pesnikov podi-jo vohunski 007, nilandsko neizkušeni, seveda, ki pa niti nimajo sreče, ker so zasovraženi v lastnem domu, tako od naslednikov kot od zakonskih družic. Zasledovani pesnik Krilnik ima zvesto in vdano ženo, hčere, ki ga spoštujejo, a ga ne marajo posnemati, ker so itak nadzorovane od vohunskih primitiv-cev, česar se zavejo zelo zgodaj, v osemletki, kjer ne smejo vidno sodelo-vati pri šolskem lističu. Z leti se, na-darjene kot so, odločijo za tak študij, ki ne bo odvisen od političnega ali literar-nega sistema. Ker gre za sistem! Ne-kje v romanu je celo zapisano, da gre za poenostavljeno zakrinkano mafij-sko klapco, ki je po vojni zavladala, da se bo povampirila in obogatela preko trupel, pa je potomkinjam nadarjenega pesnika in pripadnika nezaželenega poli-tične stranke, to dokazano kot na dla-ni. Krilnik je dobrodušen do svoje oko-lice, ceni celo svoje politične nasprot-nike, navdušen je nad dosežki niland-ske kulture, znanosti, mednarodnega uveljavljanja, užaljen pa je zaradi zati-ranja krščanske vere, čeprav se to vle-če od stalinizma dalje do papeževanja vplivnega papeža Wojtyła! Predvojni komunisti so si izdelali tako precizen sistem v nilandskem državnem sestav-u, da ga nič ne bo nikoli premagalo. Vladali bodo in podtalno zatirali svoje politične nasprotnike. Nič jih ne zani-majo bližnje občutljive osebe, ne ma-tere z rožnimi venci, ne vdane, a civili-zirane soproge, najmanj mladi.

Pesnik in pisatelj Krilnik doživlja ta strah, a svoje hude slutnje blago od-vrača s pisanjem romana iz dvanaj-stega stoletja. V tem romanu je glavna oseba Gašper, sin kmečke družine, ki

sprva študira za duhovnika, tako da se nauči dobre latinščine. Njegova ne-mirna duša pa ga preusmeri v bolj po-svetni poklic, vadi namreč stensko sli-kanje pri mojstru Rolandu. Potem se lemenata znebi s pretvezo, da ga je zapeljala ljubezen. O tem doživljanju in sreči je veliko izvedel iz Vergilove poezije. In tu se začne burkasto, a ne-varno zasledovanje iz naše dobe. Glavni vohun mogočnega državnega aparata nima osnovne izobrazbe. Ko mu neka polpismena služkinja pri Kril-nikovi družini prinese novico, da za-sledovanec piše o nekom z imenom Virgil ali Virgilij, se stari lovec na ljudi, ki je bil udeležen tudi povojnih likvida-cij, spomni, da je v tistih množicah poli-tičnih sovražnikov bil ubit tudi Polarnik Virgil, to je nekdanji, predvojni, Krilni-kov prijatelj in sodelavec. Zanj je to naključno odkritje, ki naj bi ga potrdilo za izrednega detektiva, ki bo povišan v svoji življenjski karieri. Očita ženi, da zanemarja svoje dolžnosti, s katerimi sta se obremenila kot socialistična borca, kajti Norma, kakor ji je ime, no-če živeti po militarističnih navodilih sta-linizma, ampak civilizirano. Za Krilniko-vega preganjalca ni več nobene ovire, da bi se osamosvojil, ker ga žene sa-mo boj za oblast. Občuduje samega sebe in precenjuje svoje intelektualne sposobnosti. Utegnil bi preganjanemu Krilniku dokazati, da je pisal roman o povojnih pobojih z glavno osebo ubi-tega Polarnika, a se mu ne posreči, ker se država sama po sebi preobliku-je v bolj demokratično obliko. Kljub te-mu se detektiv Rasto uveljavi pri vla-dajočih starih politikih s svojo težo, da je pesnik in pisatelj hotel delovati pro-tidržavno, da uničuje njihove koristi na vseh ravneh. Po časopisju se začne preganjalna kampanja. Uničevati Kril-nikov ugled postane moda. Krilnika ne morejo rešiti izpod plaza sramotenja niti prijatelji iz tujine, še manj dolgolet-ni sogovorniki s simpozija, ki se vsako leto dogaja v Rupi. Komaj se Krilnik oddahne od pisanja srednjeveškega romana, zbolí in umre. Tovarišija poš-tenjakov v Nilandiji se zredči. Komur

so zoprne povojne likvidacije, in bi rad kaj takega kot Krilnik tudi napisal, je v življenjski nevarnosti. Nilandija je na-zadovala, kdor hoče uveljaviti svoje pošteno stališče, se zateka v verske vrste. Nekateri romajo v Medžugorje, da bi si pomirili dušo.

Konstrukcija Zvonov Nilandije je imenitna, dodelana, tako da nikogar ne more motiti vzporednost dveh pri-povedi, srednjeveške in sodobne. Do-živeta je usoda mladega Gašperja, kakor tudi tragedija starejšega intelek-tualca Krilnika. S tehničnega vidika je ta roman brezhibno sestavljen, kakor je tudi prijetno prebirati Rebulov jezik.

Če bi hoteli primerjati to delo z osta-limi Rebulovimi pripovedmi, bi ga spr-va najverjetneje spravili na kup, kjer je stari Divji golob. Tudi tam je dobilo mesto Trst svoje razpoznavno ime Trontelj, kar je v tem romanu skrajša-no v Tront, pa tudi Ljubljana ima raz-poznavno ime Livana. Kerželj je Kar-deljeva podoba, torej bi lahko ugotovi-li, da se ta roman približuje literarni maniri izpred let, pa ni tako. Zvonovi Nilandije so vsebinsko in fabulistično enotnejši, ker jih vseskozi pozvanja glas vesti osrednjega junaka, ki je v svojem bistvu junak našega časa. Človek dostojanstva in miroljuben poš-tenjak. Kar ni preveč življenjsko, so povečini zelo pozitivni ženski liki.

Knjiga je izšla pri celjski Mohorjevi družbi v letu 2005.

M. M. Ž.

POSKUSI BRANJA:
MAJDA ARTAČ STURMAN
SVILENAPESSEM@2004.SI

So bombažna vlakna, volneno in laneno blago, so tkanine s kvadratni-mi vzorci in polžastimi okraski, neka-tera blaga krasijo všite vrtnice ali na-tisnjene magnolije. A največje lepote so shranjene v svili. V njenih nitkah se bleščijo biserni odsevi, ki prikličejo iz srca mogočne tenkočutnosti. Mehko-ba svilene tančice ponuja mile tolažbe in boža raskavosti telesa. Redka tka-

nja svilenega blaga nabirajo razcvetele vonje in ko tkanina lahko zapla-pola, razdražena od prvih poletnih sap-pic, začutiš šumenje oddaljenih vetrov. Svilen tkanina privlači, izziva, omamlja, da oči grabežljivo prodirajo skozi o-betavne prosojnosti. Svila kot pajčevi-nasta mreža lovi resnice, jih omrači ali lahko obarva, jih pa nikoli ne do-končno skriva in ne zapada v neizrek-ljivosti, temveč postane pesem.

Svilenapesem@2004.si je naslov pesniške zbirke ustvarjalke Majde Ar-tac Sturman, ki jo je izdala tržaška za-ložba Mladika. Knjiga je razdeljena na več vsebinsko zaokroženih ciklov, v katerih so strnjene različne tematike. Glavna motivna izhodišča tvorijo opisi narave, podobe iz vsakdanosti in u-trinki iz sodobnega družbenega doga-janja, nenazadnje prodre med verze tudi motiv smrti. Ob tej fabulativni raz-nolikosti pa je razvidno, da so vsi verzi uokvirjeni v ubranem notranjem svetu pesnice, iz katerega vzklije vsaka za-pisana pesniška beseda in vpesnjena misel. S tenkočutnostjo in mehko lovi pesnica nežne in rahle zvoke svo-je duše, jih ubeseduje z izbranim iz-razjem in jih olepša z barvito in preči-ščeno metaforiko. Mila duhovnost se najbolje upesni v lirskih o naravi. Stiki z naravo so zanesljivi, svetli, polni pr-vinskega miru in prvobitne dobrote. Narava krepi v pesniškem subjektu žlahtne sanje, razjasnjuje misli, napol-ni človeka s svojo barvitostjo, ga na-paja z raznolikostjo svojih vonjev. V razživetem odnosu do narave pred-njači predanost zelenemu kot najmoč-nejšemu elementu prirode, zato pes-nica posveti tej barvi cikel pesmi z na-slovom Variacije v zelenem. Tu se na-rava kaže več kot prostor soglasij in harmonije, napolni se namreč z evfo-ričnim vzdusjem in z občutkom vzne-mirljive sreče, ki se v pesmih izražata v igrivih intonacijah. Pesniška izpoved se prevesi v igro, pesnica premetava besede in razveže črke, da prispe do novih povezav, s katerimi odpira igriva doživetja, prežeta z neobveznim in sproščenim veseljem.

V igro z besedami se pesnica ne spusti le v utrinkih iz narave, temveč tudi v pesmih, kjer je vsebina zajeta iz vsakdanjih področij. Z domiselno iz-umljenimi podobami zlije v verze vsa-kodnevna obvezna gospodinjstva o-pravila, ko v pesmih opisuje posprav-ljanje, odstranjevanje odvečnega pra-

hu, kuhanje in likanje. Svojim opisom doda avtorica nepričakovano šega-vost in veselo navihanost, vsebino po-pestri celo s kančkom čarovnije, ko si zamisli čarobno palico, s katero bi kot vila v pravljicah v trenutku uredila sta-novanje in skuhala družinski obed. S pecivom v pečici bi celo pričarala praznični dan.

Običajne kretnje in enostavni gibi prehajajo v verze tudi v pesmi Nedo-ločniki, kjer pesnica z naštevanjem glagolov v nedoločni obliki opisuje sočno pomarančo. Pri tem se njena pozornost usmeri v vsako podrobnost, da si bralec lahko zamišlja zunanje gi-be lirskega subjekta, ki s prsti svečano sega po sadežu, pa tudi njegove no-tranje odzive in posladkana čutenja, preko katerih pride do izraza njegov odnos do sveta. Slednji je gotovo po-poln, saj lirski subjekt v vsaki malen-kosti začuti blaženost sedanjega trenutka in torej smiselnost dneva.

Svetli zanos pa nekoliko upade, ko v pesmi Likam pesnica izrazi strah pred izgubo sanj. Zdi se, kot bi se sanjska razpetost med pobiranjem prahu skrčila, zaprčila in osivela, se razrahljala in s časom porazgubila.

Obilje lepega se nadalje precej na-lomi, ko se pesnica dotakne družben-ih vsebin. Motiv vojne v Iraku razvot-li smisle, da pesnica podleži muki, ki jo v njej sprožata občutka jeze in ne-bogljenosti groze, kajti vselej je tako, da želja po miru ostane v svetu le frag-ment razvejenega vsakdana.

Največji pretres duhovnega tlora se v lirskem subjektu sprožajo motivi smrti, zajeti v ciklu Na blazinah ve-čnosti. Zagoni žalosti prekrijejo še ta-ko celovito življenjsko potešenost, da se v pesnično srce zarije žgoča bole-čina in se v spomin vrine ognjena ža-lost. Naval osebne bolečine le postopoma izgublja moč, počasi razbolelost popušča, ko nastopita vdanost in resi-gnacija in se pojavi celo spoštovanje do odhajajoče osebe, ki iz nedoumlji-vih razlogov prestopa zemeljske meje in odhaja v druge svetove. Umik iz groze omogoči nove zmage življenj-skosti, ko pesnica najde v sebi bese-de za dokončno slovo in ganljivo zah-valo. Vendar ko se bolečina sredi skozi prste, se izguba ponotranji, da pesnica v svoji osamljenosti začuti pri-sotnost zlobne smrti.

Pesniška tipanja besedne ustvar-jalke Majde Artač Sturman zapeljejo

bralca v zaokroženi svet, kjer prevla-dujejo zelena zavetja in pomirjujoče uravnovešeni, kajti pesniški prostor je vseskozi dovolj odprt, da se vanj zli-vajo žalost in veselje, uživanje in tr-pljenje, rojstvo in smrt. Posebnost teh pesmi je izjemna vitalna zmogljivost, s katero pesnica izziva, napada in spro-ti porazi vse uničujoče disonance.

Vilma Purič

CULTURA SLOVENA NEL GORIZIANO

Inštitut za družbeno in
versko zgodovino iz Gorice,
Gorica 2005

Zbornik *Cultura slovena nel Gori-ziano* - Slovenska kultura na Goriš-kem je konec leta 2005, tudi s podpo-ro goriške občine in pokrajine, izdal Inštitut za družbeno in versko zgodo-vino iz Gorice. Obsega uvod in 14 av-torskih prispevkov na 349 straneh in ga bogatijo številne slike ter barvne fotografije. Zbornik želi biti kolikor toli-ko celovit, a obenem sintetičen prikaz slovenske prisotnosti na Goriškem od začetkov do današnjih dni. Pri tem je z izrazom *Goriška* mišljen prostor, ki obsega ozemlje nekdanje Goriške grofije in torej daleč presega ozek ozemeljski pas okoli mesta Gorice, katerega so povojne državne meje odrezale od njegovega tradicionalne-ga zaledja.

Zbornik vsebuje splošno zgodovin-ske in kulturno-zgodovinske prispev-ke. Splošno zgodovinski prispevki bralcu omogočijo, da prisotnost in vlo-go Slovencev na Goriškem uokviri v časovne in prostorske koordinate. Ob-dobje srednjega veka, vključno z zna-menito prvo omembo slovenskega krajevnega imena *Gorica* v listini iz le-ta 1001, je obdelal prof. Peter Štih, no-vejši čas ter historiografsko bibliografi-jo pa dr. Branko Marušič. Prikaz cerk-venih razmer je bil zaupan prof. Fran-cu Kralju in prof. Liliani Ferrari. Prof. Kralj v svoji razpravi obravnava glavne etape v razvoju krščanstva oz. katoliš-tva na tem obmejnem področju, pri če-mer je pozoren predvsem na to, v kakšnih oblikah se je v teku časa iz-ražalo versko življenje, vključno z ljud-skimi pobožnostmi. Prof. Ferrarijeva pa v svojem prispevku jemlje v pošte-v versko, kulturno in politično dejavnost slovenske duhovščine v obdobju od

cerkveno-upravnih preureditev 18. stoletja do prve polovice 20. stoletja.

Kulturno-zgodovinski razdelek, ki naj bi bil vsebinsko jedro celotne publikacije, so z razpravami oblikovali prof. Lojzka Bratuž za področje književnosti, Ivan Žerjal, Verena Korsič Zorn, Joško Vetrin in Saša Quinzi za področje likovne umentosti, Silvan Kerševan za področje glasbe ter dr. Inga Miklavčič-Brezigar za področje ljudske kulture in etnografije.

Posebno pozornost zaslužita še uvodna prispevka, saj predstavljata nekakšno idejno zasnovo zbornika. Napisala sta ju pisatelj Alojz Rebula in prof. Sergio Tavano. Rebula v svojem ekspresivnem eseu prehodi takorekoč celoten razvoj slovenske kulture od pokristjanjenja preko Trubarjeve reformacije in nacionalne prebuje 19. stoletja do tragičnosti in ideoloških napetosti 20. stoletja. In "tež slovenski zemlji" je po Rebulovi viziji "kljub njenemu geografskemu sijaju usojeno, da vase vsrkuje bolj napetost in tesnobo kot pa vedrino in bivanjsko razkošje." Esey prof. Sergia Tavana pa je osredinjen na idejo Evrope, kakršna se je v preteklosti utelesila v Oglejskem patriarhatu.

V knjigi *Cultura slovena nel Goriziano* bosta tako italijanski kot slovenski bralec našla veliko informacij, razlag in spodbud za nadaljnje raziskovanje. V pomoč jima bo tudi osebno in krajevno kazalo, dragocen in skoraj nenadomestljiv pripomoček pri tovrstnih publikacijah. Pri tem se kar sama od sebi vsiljuje naslednja ugotovitev, na katero opozarja že izdajatelj v spremni besedi: "V vsakem od poglavij pričujoče knjige so omenjena številna imena ljudi, ki so bili vsak na svoj način ustvarjalci kulture. Gre za že na prvi pogled nenavadno visoko število ljudi. Skoraj ga ni zaselka, ki ne bi bil omenjen." Potrjuje se torej, da je kulturno opismenjevanje že zelo zgodaj zajelo sorazmerno zelo široke plasti prebivalstva, zlasti agrarnega, kar je ena od posebnosti slovenskega kulturnega razvoja, zlasti od druge polovice 19. stoletja dalje. Dovolj je, da pomislimo na ogromno število knjig, ki jih je med Slovenci pred prvo svetovno vojno razdelila *Celjska Mohorjeva družba* in na dejstvo, da je med leti 1924 in 1940 *Goriški Mohorjevi družbi* kljub skoraj nepremostljivim težavam politične narave uspelo spraviti med

primorske Slovence nad milijon knjižnih enot.

Inštitut za družbeno in versko zgodovino iz Gorice, pobudnik in izdajatelj publikacije, pa knjigi *Cultura slovena nel Goriziano* namenja tudi poslanstvo, ki presega zgolj zgodovinsko raziskovanje in se umešča na neko drugo, recimo ji etično ali civilno raven. V uvodu namreč beremo, da se zbornik uvršča v serijo publikacij, ki je bila zamišljena že v osemdesetih letih, da bi javnosti "predstavili vse obraze tega teritorija, in sicer v prvi vrsti kot sredstvo medsebojnega spoznavanja." Gre za velikopotezen načrt, za katerega mora biti Inštitutu hvaležna ne le kultura, ampak vsa civilna družba. In poudariti je treba, da je goriški Inštitut pri vseh svojih pobudah, namenjenih obravnavi krajevne stvarnosti, vedno pozoren do vseh kulturnih in jezikovnih skupnosti, ki jo sestavljajo, do slovenske še posebej.

Tomaž Simčič

**ANDREJA KLASINC
ŠKOFLJANEC
VODNIK PO ARHIVSKEM
GRADIVU STUDIA
SLOVENICA,
Arhiv Republike Slovenije,
Ljubljana 2005, 148 strani**

Že več kakor dvanaest let je, kar mi je bilo dano spoznati g. Janeza Arneža, čudovitega človeka, skromnega moža z velikim znanjem in neverjetno delovno vnemo, ki svoje ustvarjalne moči že dolga leta usmerja v varstvo in raziskavo pomembnega dela slovenske zgodovinske dediščine, ki so jo ustvarili slovenski izseljenci in zamejci. Zanimanje za nabavo posameznih knjig, ki so jih v času po drugi svetovni vojni izdali rojaki v tujini, me je navezalo nanj. Zasluge, da sem sploh zvedel za g. Arneža pa ima g. Ivo Žajdela, znani pisec in časnikar, ki mi je avgusta 1993 ob mojem poizvedovanju po knjigah priporočil naj se obrnem nanj, ker hrani mnogo izseljenske literature v več izvodih.

Ob navezavi stikov z g. Arnežem se mi je začela uresničevati želja, o kateri sem prej samo sanjal. G. Arnež je v veliki meri potešil moje knjižne strasti: po zelo ugodni ceni mi je oskrbel skorajda vse knjige, ki sem si jih iz obsežne izdajateljske dejavnosti na-

ših izseljencev in zamejcev zaželel za svojo osebno knjižnico, za kar sem mu neizmerno hvaležen.

Nekajkrat sem ga obiskal v prostorih Zavoda sv. Stanislava v Šentvidu (Ljubljana), kjer ima sedež njegova Studia slovenica. Vedno znova sem občudoval zbirke, ki jih je s pomočniki ustvaril. Očaralo me je okolje velikega in visokega prostora v častitljivi stavbi: na gosto postavljene, do stropa segajoče police, vsi razpoložljivi kotečki pa napolnjeni z obsežno zalogo knjig in časopisov ter bogato zbirko arhivskega gradiva in tudi druge zgodovinske dediščine. Vedno se mi je pri njem navrglo tisto pravo okolje, kjer vse "diši" po zgodovini. Prostor, kjer je mogoče samo strmeti nad veličino opravljenega dela. Prostor in človek - eno srce, ena duša v službi velikega bogastva narodne dediščine.

Sicer pa mi je ob vseh srečanjih, kjerkoli so že bila, večkrat razkril tudi marsikatero zanimivost iz svojega življenja, zlasti pri skrbi za zbiranje in ohranitev dediščine; ni zamočal grenkih izkušenj in bolečin, ki se jih je mnogo nabralo zlasti od njene selitve iz Združenih držav Amerike (kjer jo je dolga leta zbiral) v Slovenijo leta 1991, pa do zadnjih let, ko sta se vendarle njen položaj in vloga v prestolnici Slovenije vsaj do neke mere uredila.

Janez Arnež je leta 1957 skupaj s še dvema osebama v Washingtonu ustanovil zasebno ustanovo Studia Slovenica z dvema osnovnima namenoma: da z objavami študij v angleškem jeziku ameriški javnosti predstavi in približa Slovence ter da zbira arhivsko in knjižnično gradivo, ki je nastalo ob delovanju Slovencev v izseljenstvu in zamejstvu.

Po političnih spremembah v Sloveniji je ob njenem osamosvajanju ustanovo prenesel iz New Yorka v Slovenijo, hkrati pa je v Slovenijo prepeljal tudi zbrano gradivo, ki je od leta 1993 v prostorih Zavoda sv. Stanislava v Šentvidu. Tu je zbranih preko 40 000 knjig in nekaj sto naslovov izseljenskega časopisja, preko 93 tekočih metrov arhivskega gradiva in tudi nekaj likovnih del ter muzejskih predmetov. Tako je Studia slovenica hkrati knjižnica, arhiv, galerija in muzej.

G. Arnež pa je skupaj z ustanovo poleg zbiranja in hranjenja zgodovinske dediščine uspel opraviti še veliko raziskovalne in kulturne dejavnosti. V

letih 1958-2004 je v zbirki *Studia slovenica* izšlo 32 del, leta 1995 pa so začeli izhajati *Pogledi*, v katerih so objavljeni posamezni arhivski viri. Pripravil je tudi več razstav s predstavitvijo izbranega gradiva iz zbirk, del gradiva pa je bil posojen za razstave v različnih slovenskih muzejih.

Ker je bilo dokumentarno gradivo ob prihodu v Ljubljano v neurejenem stanju, je Janez Arnež leta 1999 navezal stik z Arhivom Republike Slovenije in steklo je sodelovanje. Gradivo je bilo evidentirano in ob urejanju se je izkazalo, da gre za izjemno kakovostno gradivo, ki v javnih arhivih v Sloveniji nima primerjave, zato je bilo z odločbo Ministrstva za kulturo Republike Slovenije leta 2002 tudi razglašeno za zasebno arhivsko gradivo, kar pomeni, da je trajnega pomena za znanost in kulturo.

Arhiv Republike Slovenije in predvsem njegova uslužbenka Andreja Klasič Škofljanec sta Janezu Arnežu nudila dragoceno pomoč pri strokovni obdelavi arhivskega gradiva, ki je nastajalo ob delovanju slovenskih izseljencev in zamejcev v letih od 1912 pa do najnovejšega časa (2004). Rezultat opravljenega dela je tudi *Vodnik po arhivskem gradivu Studia slovenica*, ki ga je pripravila omenjena arhivistka in lansko leto izdal Arhiv Republike Slovenije.

Vodnik je prvi pregled bogatega zasebnega arhivskega gradiva, ki ga hrani *Studia slovenica*. Ponuja osnovne podatke o 124 fondih in zbirkah, ki so bile pridobljene do konca leta 2004.

Vsakemu, ki bo vzel *vodnik* v roke, priporočam naj prebere uvodni zapis g. Arneža. To je pretresljivo branje, izjemna historiat, ki izpričuje neomajna prizadevanja, velike napore ter mnogokrat težavne in nenaklonjene okoliščine pri iskanju, zbiranju in hranjenju dragocenih arhivskih zapuščin med našimi izseljenci.

Glavni del *vodnika* je seveda namenjen predstavitvi arhivskih fondov in zbirk. Razporeditev je naslednja:

- zbirka gradiva politikov Slovenske ljudske stranke,
- zbirki gradiva iz begunskih taborišč po drugi svetovni vojni v Avstriji in Italiji,
- zbirki gradiva o slovenski manjšini v

- zamejstvu (Avstrija, Italija),
- zbirke gradiva slovenskih izseljencev v Evropi (Belgija, Francija, Nizozemska, Velika Britanija), Severni Ameriki (Združene države Amerike, Kanada), Južni Ameriki (Argentina) in Avstraliji,
- fondi društev in časopisov,
- osebni fondi in zbirke.

Število osebnih fondov in zbirk močno prevladuje, saj jih je kar 105, vseh ostalih pa 19, toda v količini gradiva so slednji povečini obsežnejši, saj skupaj premorejo nekaj več kot tretjino celotne količine, dobrih 35 tekočih metrov dokumentacije.

Vodnik je vzorno sestavljen, v njem lahko uporabnik najde osnovne podatke o nekem arhivskem fondu ali zbirki: oznaka in naziv fonda ali zbirke, čas nastanka in količina celotnega gradiva, opis delovanja ustvarjalca gradiva in nastanka fonda ali zbirke ter bistveni del, ki je namenjen okvirni predstavitvi vsebinskih sklopov gradiva oziroma posameznih njegovih vrst z letnicami nastanka in navedbo o natančnejših pripomočkih za uporabo.

V *vodniku* najdemo zapuščine mnogih znanih in pomembnih osebnosti slovenske bližnje preteklosti, tako politikov (med drugimi Mihe Kreka, Alojzija Kuharja, Franca Snoja, Jožeta Basaja, Bogumila Vošnjaka) kakor tudi uglednih kulturnikov, znanstvenikov, gospodarstvenikov, zdravnikov in šolnikov (med njimi naj omenim vsaj Rajka Ložarja, Karla Mauserja, Valentina Meršola in Cirila Žebota) ter več zapuščin duhovnikov in drugih javnih delavcev.

Brskanje po pregledu fondov in zbirk ter kazalu fizičnih in pravnih oseb nas preseneti z ugotovitvijo, da *Studia slovenica* hrani tudi par zapuščin ljudi, katerih življenjska pot ni povezana s tujino, so pa svojo dokumentacijo sami ali njihovi dediči zaupali v hrambo tej ustanovi (zlasti zapuščina uglednega univerzitetnega profesorja Viktorja Korošca iz Ljubljane).

Za pričujočo predstavitev *vodnika* nas zanima predvsem tudi zastopnost Primorske in Primorčev v fondih in zbirkah *Studia slovenica*. Uporabnik arhivskega gradiva v tem oziru ne bo razočaran. Primorske sledi utegne najti v raznih izseljenskih zbirkah po celinah in državah pa tudi v drugih fondih in zbirkah. Sedem fondov in

zbirk pa izvira neposredno iz ustvarjalnega dela primorskih ljudi po rodu ali tistih, ki so na primorskih tleh pustili pomemben del življenja in ustvarjalnosti. Navajam jih z vsaj osnovnimi podatki (naziv, čas nastanka, količina) ter kratkim opisom vsebine oziroma vrsti gradiva:

- *Zbirka gradiva o Slovencih v Italiji, 1922-2002, 0,2 tekočega metra (tm)*. V njej so slovenski časopisi, koledarji in vabila na prireditve.

- *Alfonz Čuk, duhovnik in psiholog, 1943-1975, 0,1 tm*. Zapuščina zajema dnevniške zapise in krajše zapise o njegovem življenju.

- *Alojzij Geržinič, kulturni delavec, šolnik in pisec, 1946-1949, 1 mapa*. Zapuščino sestavljata njegovi razpravi o Antonu Mahničju in organizaciji slovenske izseljenske dejavnosti.

- *Rudolf Klinec, duhovnik in cerkveni zgodovinar in narodni delavec, 1943-1945, 1 mapa*. V njej so fotokopije dnevniških zapisov.

- *Marijan Kožlin, duhovnik, 1933-?, 1 mapa*. V zapuščini je nekaj fotografij duhovnikov goriške škofije in fotografija zlate maše duhovnika Josipa Godniča.

- *Rafael Premrl, duhovnik, 1943-1998, 0,1 tm*. Zapuščina obsega osebne dokumente, vabila in programe slovenskih prireditev v Italiji, letak in nekaj fotografij.

- *Rodbina Dettoni, izhaja iz Sežane, 1841-1916, 0,1 tm*. V zapuščini so kupoprodajne pogodbe ter dokumenti o sporu glede dedovanja, plačila davkov in zaposlitev.

Količina navedenega arhivskega gradiva ni obsežna, je pa gradivo pomembno po njegovi vsebini in času nastanka. Vsekakor bodo morali raziskovalci primorske bližnje preteklosti računati tudi na te dragocene arhivske ostanke.

Opravljenost dela g. Arneža v službi slovenske kulturne dediščine je skorajda nepredstavljivo. Lahko smo ponosni, da imamo takega človeka. Vsem, ki skrbimo za slovensko kulturno dediščino nam je tudi svetel zgled, kako v težkih okoliščinah, ob nerazumevanjih in pomanjkanju materialnih sredstev vztrajati in kljubovati - za dobro našega skupnega zgodovinskega spomina.

Bolj kot se poglobljamo v vodnik bolj je jasno, da je izjemno delo opravila tudi Andreja Klasinc Škofljanec. Pomisliti je treba samo na veliko število zbirk in fondov ter količino gradiva, za katerega je bilo treba opraviti strokovna arhivistična opravila.

Sestavljalca vodnika zasluži pohvalo, ker je sistematično in pregledno predstavila arhivsko zakladnico Studia slovenica. Na voljo je tudi nazorno navodilo za uporabo vodnika. Uporabnik hitro opazi še eno pomembno odliko vodnika: za večino predstavljenih fondov in zbirk so objavljene zelo izčrpne predstavitev ustvarjalcev dokumentacije, tako da ima uporabnik vodnika pred seboj pravi mali leksikon podatkov o delovanju posameznih organizacij in zasebnikov.

Vodnik je vsebinsko imenitno delo, ki ga ni mogoče prehvaliti in bo zagotovo mnogim v veliko korist in nadvse uporabno pomagalo. Očitati mu je mogoče le nekaj tipkarskih napak, ki pa ne znižajo odlične ocene opravljenega dela.

Jurij Rosa

KULTURNA DEDIŠČINA OB SLOMŠKOVI PLANINSKI POTI

Cerkev sv. Petra iz l. 1793, Buče (222 m)

Anton Martin Slomšek, edini Slovenec med blaženimi, je bil rojen 26. novembra 1800 na Slomu, Uniše pri Ponikvi. Za duhovnika je bil posvečen 8. septembra 1924 v Celovcu, novo

mašo pa je daroval 26. septembra istega leta v Olimju. Kaplanoval je v različnih krajih na slovenskem Štajerskem, v Celju, Vuzenici in Celovcu je bil župnik. Nazadnje je bil škof v Mariboru, kamor je 19. avgusta 1859 prenesel lavantinsko škofijo iz Št. Andraža na avstrijskem Koroškem.

Lesnikova domačija na Ponikvi (345 m)

V čast in spomin na tega velikega Slovenca je bila speljana **Slomškova spominska vezna pešpot** skozi kraje, kjer je deloval kot kaplan. V vodniku, ki ga je izdala **Mohorjeva družba Celje**, je pot opisal **prof. dr. Stanko Klinar**. V njem piše, da je pobudnik za to pot Gorniški klub Savinjske doline pod vodstvom takratnega predsednika Franca Zabukoška.

Slomškova pot se prične na vinogradnem **Bizeljskem** (201 m), pri župnijski cerkvi sv. Lovrenca (1737), kjer je Slomšek kaplanoval od 1825-1827 in ustanovil slovensko šolo. Od tod se pot povzpne na **Svete gore** (527 m) s petimi cerkvami, starimi od 500 do 1000 let. Od tod se spustimo v **Bistrico ob Sotli** (215 m) z župnijsko cerkvijo sv. Petra (1654). Pot se nadaljuje po bolj nižinskem delu skozi **Buče** (230 m) z župnijsko cerkvijo sv. Petra (1793) do **Olimja** (265 m) s starodavnim gradom (1550), kasneje preurejenim v samostan (1663) in cerkvijo ter zlasti eno najstarejših lekarn v Evropi (1765). Od tod nas pot vodi večinoma po gozdnatem svetu na **Rudnico**, ki je z Plešivcem (686 m) najvišja točka te poti, ter v **Loko** (247 m) in na **Žusem** (603 m) z župnijsko cerkvijo sv. Valentina (1714) in podružnično cerkvijo sv. Jakoba iz 13. stol. Skozi **Slivnico pri Celju** (505 m) z župnijsko cerkvijo sv. Janeza Krstnika (1729) se povzpemo v najvišje ležeče naselje na celotni poti, **Kalobje** (621 m) z župnijsko cerkvijo (1572), posvečeno Marijiniemu imenu. Pot nadaljujemo proti severu in prek **Rifnika** (568 m), na vr-

hu katerega lahko vidimo znamenito arheološko najdišče z ruševinami zgodnjekrščanske bazilike, pridemo do reke Savinje, jo prečkamo in nadaljujemo pot do vasi **Stopče** (288 m) s cerkvijo sv. Ahaca iz 17. stol. in **Završ** (338 m) s cerkvijo, posvečeno Materi dobrega sveta. Rojstna hiša blažene-ga Antona Martina Slomška je v **Unišah** (362 m), kjer je zelo lepo urejen Slomškov muzej. Pri bližnji **Ponikvi** (345 m) z župnijsko cerkvijo sv. Martina (1758) je največje rastišče velikonočnice (*Pulsatilla grandis*) v Sloveniji. Tu stoji tudi še biser naše stare kulturne dediščine, več sto let stara Lesnikova s slamo krita domačija. Na nadaljnji poti se povzpemo na **Vodule** (584 m) s cerkvijo sv. Uršule (1661) in kaplanijo, sedaj preurejeno v planinski dom. Prek prevala Stare Sleme pridemo v **Špitalič** (386 m) do ruševin Žičke kartuzije (1160), ki jo v zadnjem ča-

Žička kartuzija iz l. 1160, Špitalič (386 m)

su intenzivno obnavljajo. Pred njo stoji Gastuž, najstarejša gostilna v Sloveniji. Po ozki in temačni Dolini sv. Janeza pridemo proti zahodu na **Črešnjice** (537 m) z župnijsko cerkvijo Naše ljube Gospe Rožnovenske iz 15. stol. V bližnjih **Brdcih** (390 m) stoji razpelo na mestu nekdanje rojstne hiše Slomškove matere. Skozi Frankolovo (316 m) z župnijsko cerkvijo sv. Jožefa (1789) pridemo do končne postaje pri župnijski cerkvi sv. Lenarta (1236) in mogočni Slomškovi kapeli v **Novi Cerkvi** (299 m) pri Vojniku. Tu je bil Slomšek kaplan od 1827 do 1829.

41. ŠTUDIJSKI DNEVI DRAGA 2006

OD PETKA 1. DO NEDELJE 3. SEPTEMBRA
V PARKU FINŽGARJEVEGA DOMA NA OPČINAH

Društvo slovenskih izobražencev

Na predlog organizatorjev sem v treh dneh v zelo lepem vremenu z avtomobilom prevozil to pot in pripravil fotografije vseh 42 cerkva, nekaterih znamenj in kulturnih znamenitosti. Ob tem sem spoznal, da tudi za ta lepi del Slovenije veljajo Cankarjevi verzi: "Veseli ljudje bodo živeli tod: pesem bo njihov jezik in njih pesem bo vriskanje!"

Razstavo teh fotografij sem doslej postavil v Slomškovi rojstni hiši, v minoritskem samostanu v Olimju in v Slomškovi kapeli v Novi Cerkvi.

Besedilo in foto Ciril Velkovrh

BOSWORTHOVA KNJIGA O MUSSOLINIJEVI ITALIJI

Letos je izšla v New Yorku (The Penguin Press) knjiga "Mussolini's Italy". Avtor je profesor zgodovine na Univerzi Zapadne Avstralije v Perthu R. J. B. Bosworth.

Knjiga je pomembna tudi za nas Slovence, ker je zelo kritična do italijanskih fašistov. Prišla je na dan približno eno leto po tem, ko so Italijani predstavili film o fojbah.

Naj nanizam nekaj izjav v zaključku knjige (stran 561): "Fašistični slogan je bil: Verjemi, ubogaj in se bori! Po tem principu bi morali biti vsi italijanski fašisti navdušeni izvrševalci vseh krvavih nalog, ki jim jih je sugeriral njihov nori voditelj Mussolini."

Stran 568: "Obmejni fašizem je imel velik vpliv na značaj fašizma. Etnično čiščenje je bilo eden njihovih bistvenih programov. Podivjanost in fašizem sta bila vedno povezana."

Stran 571: "Fašizem ni prinesel blagostanja, ki ga je obljubljal Italijanom, ampak jih je pahnil v drugo svetovno vojno, prinesel jim je ponižanje v Grčiji, izgubo prekomorskega imperija in povzročil masovno pobijanje v Sloveniji in na Balkanu."

Knjiga ima 692 strani in analizira obdobje pred prvo svetovno vojno, nato vojno s porazom v Kobaridu, po-

vojno dobo, fašistični državni udar, fašistično diktaturo, umor Giacomina Matteottija, vojno in poraz ter končno fašistično zapuščino.

Še nekaj zanimivih pripomb:

Stran 10: "Že leta 1920 je Mussolini predvideval etnično čiščenje na Balkanu. Med drugo svetovno vojno je tajnik italijanske fašistične stranke izjavil, da je potrebno likvidirati vse Slovence."

Ameriški zgodovinar Robert Paxton je napisal knjigo Italijanski fašizem. V tej študiji pravi: "To, kar so bili Judje za nemške naciste, so bili in so še Slovenci za italijanske fašiste." Škoda, da tega citata Bosworth ne omenja.

Stran 155: "Več kot 300.000 Slovencev je živelo (leta 1920) pod Italijo, ena petina slovenskega naroda."

Stran 153: "Leta 1921 je bilo fašistov:

v Trstu	14.756
v Ferrari	7.000
v Milanu	6.000
v Bologni	5.130
v Neaplju	2.850

V Rimu in ostalih mestih še manj. V teh številkah se vidi, kako važen in intenziven je bil obmejni fašizem."

Stran 157: "Meseca julija 1920 je fašist Giunta s podporo lokalnih vojaških oblasti zažgal slovenski Narodni dom v Trstu. Papež Benedikt XV. je

protestiral proti kršitvam pravic in človečnosti v Trstu in okolici."

Stran 242: "Posebno sodišče je dalo izvršiti v Italiji v obdobju miru (1920-1940) 9 smrtnih obsodb, pri čemer je bilo ustreljenih 5 Slovanov (med njimi 4 Slovenci v Bazovici)."

"Med vojno so bili Italijani poraženi na vseh frontah, v Grčiji in Afriki."

Stran 459: "V decembru leta 1940 so britanske imperialne sile v Libiji premagale šestkrat večjo italijansko vojsko."

Stran 466: "Med decembrom leta 1940 in februarjem leta 1941 so zapadni zavezniki ujeli v Libiji 130.000 Italijanov, med temi boji pa so zavezniki izgubili 550 vojakov."

Kakšna je bila v tej dobi psihoza med revnimi Italijani, priča slogan, ki so ga imeli med enim izmed mnogih protestov: "Dol s tistimi, ki imajo dobro hrano!" (stran 270).

Knjiga ima toliko zanimivih podatkov, da jo mora prebrati vsakdo, ki se zanima za slovenske probleme.

Upam, da jo bodo v Sloveniji prevedli in objavili.

Študija ima sicer tudi več pomanjkljivosti. Omenil sem že Roberta Paxtona. Včasih se spušča v nepomembne detajle, kot so igrače za otroke, ki so jih uporabljali v tej dobi v Italiji.

Manjka tudi natančna analiza, kako so se obnašale fašistične oblasti do Slovencev, Hrvatov in Južnih Tirolcev.

Upam, da bodo slovenski zgodovinarji dobro preštudirali to knjigo in kritiko poslali R. J. B. Bosworthu na univerzo v Zapadni Avstraliji v Perthu.

Knjiga bo namreč verjetno ponatisnjena in upajmo, da bo pri tem upoštevala popravke slovenskih zgodovinarjev.

Peter Klopčič, Toronto

GLEDALIŠKI TEDEN ZA NAJMLAJŠE

Radijski oder in Slovenska prosveta prirejata Gledališki teden za najmlajše (namenjen otrokom od 7. do 12 let), ki bo v Marjanišču na Opčinah od 12. do 16. junija od 9. do 16. ure z vmesnim kosilom.

Informacije in vpisi do zapolnitve prostorov na uradu Slovenske prosvete, Ul. Donizetti 3, tel. 040 370846.

Poročilo o delu knjižnice v letu 2005

V letu 2005 je Knjižnica Dušana Černeta nadaljevala zbiranje in katalogiziranje slovenskega tiska, ki ga redno prejema od dobrotnikov in prijateljev, ki živijo v raznih državah Evrope, Amerike in Avstralije. Vsem se odbor knjižnice s predsednikom Ivom Jevnikarjem na čelu najtopleje zahvaljuje in upa, da bodo tudi v prihodnje pomagali naši knjižnici pri zbiranju predvsem slovenskega zdomskega tiska, kar je glavna naloga Černetove knjižnice. V lanskem letu smo si zadali nalogo zbrati čimveč gradiva (člankov, izrezkov iz časopisja, vabil, sporedov, fotografij in podobnega), ki zadeva gledališko delovanje Slovencev v Argentini. Nameravamo namreč pripraviti publikacijo, ki bo nazorno in čimbolj podrobno predstavila zelo bogato gledališko dejavnost Slovencev v tej oddaljeni južnoameriški državi. Navezali smo nove stike s Slovenci v Argentini, ki so veliko svojega dragocenega časa posvetili prav amaterskemu dramskemu delu. V veliko pomoč pri tem obsežnem projektu nam je naša knjižničarka gospa Lučka Kremžar, ki je rojena v Argentini in osebno pozna mnoge gledališke ljubitelje, ki v Argentini še sedaj vztrajno igrajo, režirajo in organizirajo dramske nastope. S svojim delovanjem pomagajo pri ohranjanju slovenskega jezika in kulture med Slovenci v Argentini.

V publikaciji bodo podrobno popisani gledališki nastopi vseh samostojnih slovenskih gledaliških skupin, dramskega odseka Slovenske kulturne akcije, Slovenskega gledališča v Buenos Airesu, dramske prireditve vseh slovenskih domov (Slomškov dom v Ramos Mejii, Hladnikov dom v Slovenski vasi, Dom Slovenska prištava, Naš dom v San Justu, Slovenski dom v

Mendozi, Slovenski dom v San Martinu, Slovenski dom v Carapachayu, Slovenski dom v Berazateguiu, Dom Slovenskega planinskega društva v Barilochah ter seveda dramske prireditve v osrednji veliki dvorani Slovenske hiše v Capitalu). Nadalje bomo opisali dramske predstave šolskih otrok in dramske prizore, ki so bili v sklopu večjih kulturnih prireditev. Pozabiti pa ne smemo na dramsko delo v sklopu Slovenske dekleške organizacije in Slovenske fantovske zveze, Slovenskega izseljenskega semenišča, uprizoritev operet Slovenskega pevskega zbora Gallus ter raznih kulturnih, političnih in verskih organizacij.

Poziv

Knjižnica Dušana Černeta pripravlja publikacijo, ki bo prikazala bogato dramsko delovanje Slovencev v Argentini. Prosimo argentinske Slovence, da bi nam pomagali pri zbiranju gradiva za to delo. V poštev pridejo vabila, plakati, letaki, sporedi, fotografije in podobno gradivo, ki prikazuje pestro dramsko dejavnost amaterskih skupin v Argentini.

INVENTARIZACIJA

Leta 2005 je bilo v Knjižnici Dušana Černeta inventariziranih 320 knjižnih enot (knjig, brošur in periodičnega tiska), tako da je celotno število inventariziranih enot 12.420. Inventarizirali smo tudi 73 enot drobnega tiska (doslej skupno 1.120).

KATALOGIZACIJA

Nadaljevali smo tudi s katalogizacijo knjižnega gradiva. V centralni knjižni katalog je bilo vloženih 188 knjižnih listkov, v katalog slovenskega zdomskega tiska pa 109 listkov. V glavnem katalogu je sedaj 10.346 listkov, v zdomskem katalogu pa 2.962.

IZPOPOLNJEVANJE KNJIŽNEGA GRADIVA

V letu 2005 se je Knjižnica Dušana Černeta v glavnem posvetila zbiranju in dopolnjevanju zdomskega tiska. Zelo dobro smo izpolnili periodične publikacije, ki jih izdajajo slovenske

župnije v Nemčiji. Periodični list "Med nami povedano", ki izhaja v osmih izdajah, je sedaj precej izpopolnjen in lahko s ponosom trdimo, da naša knjižnica poseduje najpopolnejšo zbirko tega lista. Počasi, a vztrajno izpopolnjujemo tudi ostale zdomske periodične publikacije, knjižno gradivo in drobni tisk.

BIBLIOGRAFIJA

Že v lanskem letnem poročilu o delovanju knjižnice smo napovedali izid slovenske bibliografije za Kanado. Delo se je zavleklo, upamo pa, da bo bibliografija izšla jeseni 2006.

Pripravljamo tudi bibliografijo slovenskega tiska, ki ga izdajajo slovenske župnije v Nemčiji.

VEZAVA

V preteklem letu smo poskrbeli za vezavo večjeva števila knjig in periodičnega tiska.

IZPOSODJA

Leta 2005 je knjižnica izposodila 165 knjižnih izdaj in periodičnega tiska.

SLOVENSKA PROSVETA
in ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE
razpisujeta

XXXII. TEKMOVANJE ZAMEJSKIH AMATERSKIH ODRŮV

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi. Tekmovanje traja do konca leta 2006. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Za podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov:

SLOVENSKA PROSVETA, ul. Donizetti 3,
Trst, tel. 040 370846

ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE
PROSVETE, v.le XX Settembre 85, Gorica, tel.
0481 538128.

43. literarna nagrada VSTAJENJE za leto 2005

Dne 11. aprila se je sestala v Trstu na sedežu Slovenske prosvete v Donizettijevi ulici št. 3 komisija literarne nagrade "Vstajenje", ki jo sestavljajo prof. Lojzka Bratuž, prof. Robert Petaros, prof. Zora Tavčar, dr. Zorko Harej, prof. Diomira Fabjan Bajc, prof. Neva Zaghet in urednik Marij Maver.

Iz lanske izvirne knjižne bere je komisija pregledala 32 del zamejskih in zdomskih avtorjev z letnico 2005. Odločila je, da nagrado prejme pisateljica LIDA TURK za romansirano biografijo Zora in za svoje dosedanje literarno in kulturno delo.

V duhu njenih pretanjenih črtic Le šepet je, ki ga slišimo o Njem (GMD, 2003) je v delu Zora posrečeno orisala lik tragične slovenske junakinje v obdobju najtemnejšega fašističnega nasilja. Delo je napisano s plemenitim humanističnim pristopom in v privlačnem pripovednem slogu.

Trst, 11. aprila 2006

Denar za nagrado je prispevala **ZADRUŽNA KRAŠKA BANKA** z Opčin.

Lida Turk in Evelina Umek.

za smeh in dobro voljo

- Pomisli, danes je moj rojstni dan, žena pa ni spregovorila z menoj niti besedice!

- Čestitam!

...

- Kaj pa ti v službi delaš?

- Nič.

- Kako pa potem veš, kdaj je treba nehati?

...

- Pa se nič ne bojiš, da bi srečal svoje upnike na cesti?

- Nič, saj se vozim z avtom, oni pa hodijo peš.

...

- Draga, ljubim te kot sončni vzhod!

- Verjamem, saj takrat vedno še spiš.

...

- Nerazumljivo! Kako ste mogli zavoziti policistu naravnost v prsa?

- Sama ne vem. Razprostrl je roke, meni je bil pa tudi všeč.

...

- Zaprite okno, zunaj je mraz!

- Mislite, da bo potem zunaj kaj bolj toplo?

...

- Zakaj pa svoji deklici pišeš vedno na pisalni stroj?

- Človek mora na vse misliti! Če bi pisal na roko, bi lahko moja pisma pokazala komu, ki zna iz rokopisa prebrati značaj.

- Včeraj si šel domov po vseh štirih.

- Kako pa veš?

- Ker si šel čez mene, ko sem ležal na cesti.

...

- Možek, kaj mi boš letos kupil za rojstni dan?

- Ničesar.

- Ničesar? To si mi že lani kupil!

...

"Kaj mi svetuješ, da naredim za mir na svetu?" vpraša ob novem letu mož svojo ženo.

"Bolj tiho zapiraj vrata."

- Zdaj nisem žejen. Tole bo za jutri.

- Ali si ti zakonski ali nezakonski otrok?

- Oboje.

- Kako je to mogoče?

- Oče je poročen, mama pa ne.

...

- Tvoj mož ima krasne sive lase.

- Res je, a zanje se mora zahvaliti samo meni!

- Kam se vam mudi, počakajte, da dobro premislim!

- Koliko ste stari, gospa?

- Enaintrideset.

- Od kdaj?

...

- Kaj se medtem, ko me ni bilo tukaj, res ni zgodilo nič novega? Niti kakšen škandalček ne?

- Ne, kadar tebe ni tukaj, se nič ne dogaja.

...

Ona: "Ko se z dežele vrnem spet v mesto, mi tako manjkajo ovce, prasički, koze, krave..."

On: "Ampak ženska, saj imaš mene!"

...

- Ste bili pozimi kaj aktivni?

- Da, stalno sem kašljal.

listnica uprave

DAROVI V SPOMIN:

Lida Turk daruje za Knjižnico Dušana Černeta 50,00 €. V spomin na prof. Jožeta Peterlina daruje H.P. 50,00 € za Društvo slovenskih izobražencev.

Vsem darovalcem se iskreno zahvaljujemo.

NOVOSTI

M^{založbe} MLADIKA

ZA POLETNO BRANJE

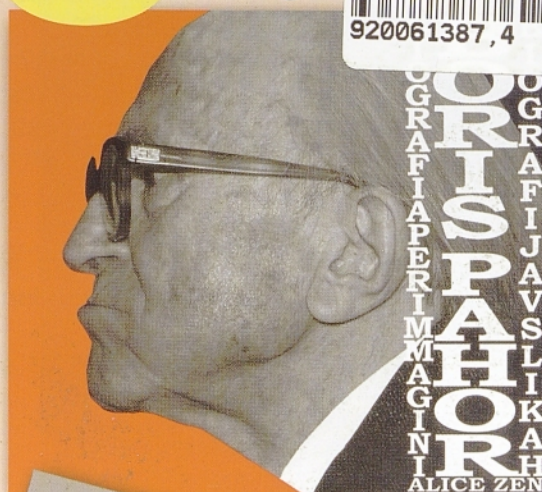
V SLOVENSKIH KNJIGARNAH
IN NA UPRAVI

Drago Štoka
ZAČETI ZNOVA

15,00 €

30,00 €

15,00 €

David Bandelli
**RAZPRTI
SVETOVI**

15,00 €

Ivan Artač
**ZARAŠČENE
STEZICE**

Evelina Umek
**HIŠA NA
KRASU**

15,00 €

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

DS

II 117 986 2006

920061387,4

COBISS

MLADIKA Trst, ulica Donizetti 3, I-34133

tel. 040-370846 • fax 040-633307 • e-mail: urednistvo@mladika.com